

Lisa 14.1. Eesti keele lihtsustatud õppekava ainekava

1. Õppeaine kirjeldus ja eesmärk

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist.

Eesti keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- 2) kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
- 3) loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
- 4) kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- 5) on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- 6) valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- 7) kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 8) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- 9) tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.-2. klassis

1.-2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.-5. klassis

3.-5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega.

3.-5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit.

Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.-7. klassis

6.-7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

6.-7. klassi õpetuse ülesandeks on süstematiseerida eelnevates klassides omandatud praktilist keelekasutusoskust ning seda teadlikustada, toetada keeleliselt teiste ainete õppimist, õppida kasutama tekste teabe hankimiseks. Omandatakse mitmed uued teksti taastamise võtted, sh õpitakse koostama kirjalikku ümberjutustust.

Kolmandal arenguastmel jõutakse ladusa lugemiseni. Järjest rohkem loetakse endamisi, õpitakse iseloomustama tekstides kirjeldatud tegelasi, kirjeldatud sündmused seostatakse ajaloolise taustaga. Kirjeldamisel pööratakse enam tähelepanu detailidele võimalikult täpsete kujutluspiltide loomiseks ja teabe edastamiseks.

Õpetamisel pööratakse 6.-7. klassis tähelepanu omadussõnadele: tähenduse täpsustamine ja diferentseerimine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.

Õppetegevus 8.-9. klassis

8.-9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi, vahendeid ja enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.

Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste, sh lihtsa struktuuriga loovtöid.

Harjutatakse tekstidest teabe hankimist, märkmete tegemist ja konspekterimist, tarbekirja, rakendades omandatud digioskusi. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.

3. Õppetegevuse rõhuasetused arenguperioodide kaupa

Õppetegevuse rõhuasetused 1.-2. klassis

- Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena, vastu võtta ja sooritada õpiülesandeid; reageerida konkreetsetele korraldustele adekvaatselt osatoimingute kaupa.
- Lihtsustatud õpet vajava lapse tunnetuslik aktiivsus on madalam, kujutluste ja keeleüksuste vaheline seos on ebatäpne või puudu, tegevusega kaasnev privaatkõne (endale suunatud kõne) on kasin või ei ilmne üldse. Seetõttu toetub 1. kooliastmel tunnetustegevus valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal-viiendal eluaastal.
- Kooliikka jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajutud/märgatud esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade laienditeta lihtlauseid. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi muutevorme lauses laps valdavalt ei mõista. Lihtsustatud õpet vajav laps suudab esimesel kooliastmel töömälus hoida vaid kolme- või neljasõnalist lausungit.
- Kõne alaarengust ja tegevusele kaasneva privaatkõne puudulikkusest tuleneb vajadus õpetajal reguleerida laste õppetegevust koostöös ja eeskuju järgi ning kommenteerida lapse tegevust, rakendada koos- ja järelkõnet.

- Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevala eakohasest tunduvalt madalam areng tingib vajaduse 1.-2.klassis praktilise või materialiseeritud tegevuse ning tajuprotsesside suunamise järele; tegevus ja selle tulemus seostatakse kõnega.
- Õpitakse kuulama kõnet, jälgima, vaatlema ja võrdlema tajutavaid objekte ja nähtusi ning neid erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis; orienteeruma tahvlil, raamatus (sh tööraamat) ja vihikus. Kujundatavatest oskustest on peamised baaslausete ja laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.
- Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides ning eeskuju järgi, orienteeruda oma kehas ning lähimas aegruumis, neid pidevalt kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete ja järelduste sõnastamine ning lühitekstide sisu selgitamine on valdavalt õpetaja pädevuses.
- Õpilasi suunatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama. Õpilase ütlusi on soovitatav parafraseerida: ümber ütelda, konkretiseerida sõnakasutust, varieerida sõnastust.
- Vaimsete ülesannete täitmisel toetatakse õpetaja poolt antud näitvahenditele, õpitavad toimingud ja tegevused materialiseeritakse, kogu protsessi käigus kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboleid, graafilisi orientiire, mille kasutamise vajadus tuleneb töömälu piiratud mahust ja kõne reguleeriva funktsiooni arenematuses.
- Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetset positiivset tagasisidet. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestades seejuures õpilaste kõnemõistmise taset. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle konkreetset eesmärki (... *kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht*), 2. klassis hakatakse õpilasi suunama oma tööd kontrollima.

Õppetegevuse rõhuasetused 3.-5. klassis

- Lihtsustatud õppetaseme teine arengutase hõlmab 3.-5.klassi. Võrreldes esimese tasemega on õppija ajutegevus on täiustunud, tõusnud on analüütilist taju ja kõnetegevust korraldava vasaku poolkera osakaal, mis võimaldab esemete, tegevuste ja sündmuste seni hängusaid mälu kujutlusi suurema hulga tunnuste abil täpsemaks muuta. Lisaks kaemuslik-praktilisele mõtlemisele suunatakse last järjest enam kasutama kujundilist mõtlemist.

- Õpilase analüütilis-süntheetilise taju ja sellest kujunevate kujutluste areng eeldab õpetaja suunamisel toimuvat esemete tunnuste/omaduste, osade ning funktsioonide märkamist ja teadvustamist. Nendele toetudes saab arendada esemete, tegevuste, sündmuste jm rühmitamis- ning üldistamisoskust.
- Konkreetsed ja üldistatud kujutlused ning nende vahelised assotsiatiivsed seosed on baas, millele toetudes kujunevad ja arenevad keeleüksuste tähendused (sõna ja selle vormid, sõnaühendid, laused/lausungid, hargnenud ütlus, sidus tekst), laienevad võimalused nimetatud üksusi valida ja kombineerida.
- Lugemistehnika ja õigekirjaoskuse arenemine on omavahel tihedalt seotud. Ladusa lugemise oskus toetab õigekirjaoskuse kujunemist (ja vastupidi). Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonide esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest. Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda 5.kl lõpuks sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades. Vajalik on läbida analüüsi kõik etapid, igal etapil enamkasutatavad strateegiad ehk oskuste rühmad.
- Suulise eneseväljenduse arenduses eristatakse kahte valdkonda – tekstilähedane jutustamine (vahendatud tekstilooime) ja jutustamine oma kogemusest. Tekstilähedase ümberjutustuse kui vahendatud tekstilooime õppimine sõltub järgmistest asjaoludest: mälu muutumisest juhtivaks tunnetusprotsessiks; teksti sisu ja mõtte mõistmise tasemest; keeleüksuste valdamisest; keeruliste grammatiliste struktuuride lihtsamateks ja tekstisidusateks muutmise oskusest; teabeüksuste variatiivse sõnastamise oskusest.
- Tekstilähedasel jutustamisel tuleb hoiduda teksti fragmentaarsest sõnastamisest või mehaanilisest päheõppimisest. Oluliseks tuleb pidada teabe järjestamist, sõnavara variatiivset valimist, lausungite seostamist ja nende parandamist järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel on oluline muuta abivahendeid ja varieerida sõnastust. Sobivateks abivahenditeks on skeemid koos tugisõnadega (sh ka küsisõnad).
- Praktilise grammatika õppimise peamised eesmärgid on baaslause mallide hulga laiendamine; muutevormide kasutamine eri lausemallides ja mitmes tähenduses. Lausemallide baasiks on kujutlused tegevussituatsioonidest (skemaatilised kujutluspildid) ja nende kombinatsioonid. Oluline on teadvustada situatsioonide komponente: subjekt(id), objekt(id), vahendid, tunnused (sh tegevus või seisund), aeg, ruum jne. Jõutakse tajutavate sündmuste/nähtuste põhjuse ning eesmärgi mõistmise ja sõnastamiseni. Oluline on põhjuse ja eesmärgi eristamine ning nende ettekujutamine ajas ja ruumis.

- Lausetähenduse mõistmine toetub põhisõna ja laiendite seostele, mille teadvustamiseks harjutatakse süntaksiküsimuste esitamist. Sõnade ja sõnaühendite tähendust seletatakse ja täpsustatakse kontekstis, mille kaudu tähendus konkretiseerub.
- Peamiseks tööviisiks on praktiline harjutamine. Keeleüksuste analüüs sisaldab enamasti semantilisi ülesandeid. Keeleterminite kasutamine jääb valdavalt õpetaja pädevusse. Uute õpioskuste omandamine algab materialiseeritult. Üldistamine toetub eelnevalt õpitu konkretiseerimisele, edaspidi taotletakse oskuste etapiviisilist automatiseerimist.
- Suureneb kirjalike töökorralduste osatähtsus. Tähelepanu hakatakse pöörama lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele, mille täitmist saab nõuda juhul, kui töövõte on koostegevuses ja/või matkimise teel omandatud.
- Raskusastme varieerimiseks kasutatakse kolme võimalust: 1) materjali keerukust, 2) pedagoogi vahetut osalemist ehk õpilase iseseisvuse astet, 3) abivahendeid.
- Elementaarse õigekirja õpetamisel on tähelepanu keskmes võrdleva hääldamise oskuse arendamine, mille sooritamise kiiruse tahtlik reguleerimine on otseselt seotud ka lugemistehnika omandamisega. Häälimist ja võrdlevat hääldamist kasutatakse ühtlasi enesekontrollioskuse omandamiseks.
- Automatiseerumata osaoskuste sooritamiseks ning uute oskuste õppimiseks on endiselt vaja materialiseeritud abivahendeid (graafilised orientiirid, värvid, noobid, skeemid, analüüsietaappide tulemuste visualiseerimine).

Õppetegevuse rõhuasetused 6.-7. klassis

- Lihtsustatud õppetaseme kolmas arengutase hõlmab 6.-7.klassi. Sel arengutasemel arenevad kõne tunnetuslik ja reguleeriv-planeeriv funktsioon. See teeb võimalikuks lihtsamate teooriate omandamise, mistõttu saab õpiülesannete täitmisel hakata toetuma reeglitele. Järk-järgult hakkab tõusma laste iseseisvuse osakaal, vähenema abivahendite osatähtsus ülesannete täitmisel.
- 6.–7. klassis on keskne eesmärk soodustada juhtiva ajupoolkera (valdavalt vasaku) analüütilise tegevuse (sh kõnepiirkondade) arengut. Kujundilises tunnetustegevuses kasvab märgatavalt verbaalse teabe osakaal, mis võimaldab tekstidest hangitud teabe põhjal luua uusi kujutlusi, mõista põhjus-tagajärg seoseid.
- Sel perioodil arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust keele kõiki osaoskusi pidevalt harjutades. Harjutamisel on alati toeks pildid, sõnaühendid, tugisõnad ja -laused, lausemallid, õpetaja suunavad küsimused jm. Õpilasi julgustatakse suhtlema, üksteist toetama ning väärtustama.

Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Tehakse ära kirja, koostatakse mallide järgi lauseid ning moodustatakse nendest lühitekste.

- Koostöös õpetajaga õpitakse tekstist tundmatuid sõnu otsima, loetu põhjal küsimustele vastama, küsimusi esitama. Tehakse oma tegevusest ja ühisüritustest suulisi kokkuvõtteid, osaletakse igapäevaelu dialoogides, valitakse esitatud repliikide hulgast vestluse sobivaid. Õpitakse kasutama igapäevaeluks vajalikke digivahendeid. Suureneb lugemise ja kirjutamise osa, kinnistuvad esmased õpi- ja digioskused, turvalise käitumise harjumused. Koostöös teiste aineõpetajatega rakendatakse lõimitud õpet. Motiveeritakse õpilast eesti keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtluses, luues selleks õpilastele huvitavaid olukordi (õppekäigud, teater, spordivõistlus jms).
- Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad. Varasemaga võrreldes kasutatakse rohkem hargnenud korraldusi ning variatiivseid skemaatilisi vahendeid. Tuleb arendada oskust oma tegevust teadlikult korraldada, st õpilasi suunatakse abivahendeid ja töövõtteid valima, töövõtete eesmärgi ja töösamme sõnastama. Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat sõnalist kommenteerimist ja harjutamise käigus protsessile järgnevat kirjeldamist, et kujundada enesekontrolli. Oluliseks peetakse oskust esitada koostevõttes kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi. Keelekasutuse osakaalu tõstmist tunnetustegevuses võimaldab sõnavara mahu suurenemine, sõnatähenduste täpsustumine, uute semantiliste seoste loomine sõnade vahel.
- Jätkub õigekirjaoskuste automatiseerimine, kasutatakse variatiivset harjutusmaterjali. Harjutusmaterjali valikul lõimitakse keeleõpetust teiste õppeainetega, st kasutatakse teistele ainetele tüüpilisi lausekonstruktsioone ja aktiveeritakse vastavat sõnavara. Töövõtete mehaanilist sooritamist aitab vältida sõnastuse varieerimine ja reeglite rakendamist toetav praktiline tegevus. Praktilises lauseõpetuses tegeldakse lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamisega. Alustatakse kirjaliku ümberjutustuse õpetamist, mis esialgu vajab detailset etappide kaupa suunamist.

Õppetegevuse rõhuasetused 8.-9. klassis

- 8. ja 9. klassi õpetuse ülesandeks on õpilaste edaspidiseks iseseisvaks eluks ettevalmistus: kutseõpe ja seotud täiendõpe, sotsialiseerumine ja tööine tegevus, orienteerumine meedias, pere loomine jne. Tulemused sõltuvad eesti keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded).
- Lihtsustatud õppetaseme viimaste kooliaastate peamine eesmärk on soodustada oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Seda toetab aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega.

- Kõikide allteemade puhul ergutatakse õpilasi võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärgede teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Jätkuvalt on olulisel kohal suhtlemis- ja koostööoskuste kujundamine, õpimotivatsiooni hoidmine ja tõstmine. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid.
- Tähtsal kohal on enesejuhtimise oskuste kujundamine, suurendatakse õpilaste iseseisvust oma tegevuse kavandamisel, sooritamisel ja tulemuse hindamisel. Järjepidevalt harjutatakse valima ning rakendama eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning kasutama enesekontrollivõtteid.
- Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste (sõnavara, lausemallid) semantilise tähenduse arengule. Tekste analüüsid arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegevusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemuse mõju tegevusakti sooritajale ja teistele, tegelasrühmade ühised tunnused, tunded ja hoiakud (sh poiste ja tüdrukute kiindumus). Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi.
- Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekterimist, sõnaraamatute kasutamist. Teine teabega tegelemise valdkond on tarbekiri: kujundatakse selle mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust.
- Tekstiga tutvumisel ja tekste analüüsid muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes.
- Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti mõtend (teksti sisu lühikokkuvõte ja alltekst), mida vajaduse korral parafraaseerib pedagoog. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks valdkonnaks on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi elementaarne teadvustamine ja reguleerimine.
- Harjutatakse ümberjutustuse eri liike, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloome ajal olenevalt suulise või kirjaliku ümberjutustuse liigist.
- Lauseõpetuses on rõhuasetus lausemallist olenevalt lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktiline lauseõpetus toetub osaoskustele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegu sõna- ja nimisõna fraase). Konteksti lausetähenduse mõistmiseks on oluline analüüsida lausetevahelisi seoseid (kasutada lokaalse sidususe strateegiat).

- Sõnavara laiendamine ja sõnatähenduse täpsustamine sõltub objektide ja nende tunnuste rühmitamise oskusest ja teadmistest. Sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele. Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine: sõnavormid tähistavad sama objekti (rühma) või tunnust, samatüvelised tuletised aga eri objekte või tunnuseid. Samuti on vaja õpilaste tähelepanu suunata ja neid abistada abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmisel. 8. ja 9. klassi õpetuse eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

4. Lihtsustatud õppe taseme üldpädevuste käsitlemine aineõppes

1.-2. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus:** õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklike huvisid.
- **Enesemääratluspädevus:** õpilane hindab suunamisel oma võimeid; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus:** õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.
- **Suhtluspädevus:** Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma vajadusi ja soove.

3.-5. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus:** õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus:** õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklike huvisid; järgib kooli- ja klassireegleid.
- **Enesemääratluspädevus:** õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus:** õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.
- **Suhtluspädevus:** õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, suudab arusaadavalt ja viisakalt esitada oma vajadusi ja soove.

- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus:** õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone; tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Digipädevus:** õpilane lülitab digiseadet sisse ja välja, küsib abi, kui digiseade ei tööta. Täidab õpetaja poolt esitatud samm-sammulist tegevusjuhust ära kirja sooritamisel.

6.-7. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus:** õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone; tunneb ja austab oma emakeelt.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus:** õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklike huvide; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi ning järgib kooli- ja klassireegleid.
- **Enesemääratluspädevus:** õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus:** õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel. Planeerib suunamisel õppimist, sh enesekontrolli.
- **Suhtluspädevus:** õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab arusaadavalt ja viisakalt oma vajadusi ja soove, kasutades selleks erinevaid teabevahendeid.
- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus:** õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja tehnoloogiaalaseid teadmisi- oskusi ja abivahendeid; tegutseb võimete piires loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Digipädevus:** õpilane leiab juhendamisel teavet veebist, tunneb levinumaid otsingumootoreid (nt Google) ja kasutab arvuti jm digivahendite abi õppetöös.

8.-9. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus:** õpilane tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, väärtustab maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri; väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus:** õpilane on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme.
- **Enesemääratluspädevus:** õpilane mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus:** õpilane õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.
- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid.
- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus:** õpilane lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Ettevõtlikkuspädevus:** õpilane on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest.
- **Digipädevus:** õpilane orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

5. Eesti keele lõiming teiste õppeainetega

- Sõltuvalt lugemispalade sisust on eesti keel tihedamalt seotud inimese- ja loodusõpetuse ning ajalooaga. Ühes aines õpitu kinnistub teises. Seejuures tuleks jälgida eelmise klassi õpitulemusi (nt 6. klassis on vaja õpetamisel arvestada 5. klassi lõpuks saavutatud õpitulemusi eesti keeles). Eesti keele lugemistekstide valikul tuleb lähtuda laste oskuse tasemest. Ainekavale mittevastavate õppematerjalide kasutamisel on õpetajatel vaja õppetekste kohandada.

- Loodusainete õpe eeldab head lugemise ja tekstiga töötamise oskust. Loodusainete õpitulemuste saavutamiseks on oluline õpetajate omavaheline koostöö: ka lugemistunnis tuleks lugeda ja analüüsida vastava sisuga tekste, loodusõpetuse tekstide valikul aga arvestada emakeelealaseid oskusi ning vajadusel neid kohandada. Sama kehtib ühiskonnaainete õppe kohta. Tekste valides peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi.
- Matemaatika õpitulemuste saavutamisele aitab kaasa, kui matemaatiliste probleemide selgitamisel ning tekstülesande sõnastamisel ja analüüsil toetutakse eesti keele tundides omandatud oskustele. Oluline on pöörata tähelepanu tekstülesannete struktuurile, sest selle lahendamise edukus on otseses seoses teksti mõistmisega.
- Tööõpetuses on tööoskuste omandamise kõrval oluline roll suhtlemisel, oskusel korraldada ühistegevust, küsida abi, anda nõu. Vajalik on kujundada oskusi töötamiseks nii suuliste kui kirjalike juhiste alusel, kavandada ja sooritada oma tööd plaani järgi ning seda kontrollida. Kui tööoskuste kujundamise esimestel etappidel on verbaalselt aktiivne õpetaja, siis hiljem tõuseb aga õpilase kavandava-reguleeriva kõne osatähtsus.
- Ka kunstiõpetuses on vaja arvestada laste kõnetaju ja –loome oskustega. Tekstide juurde kuuluvate illustratsioonide jõukohase analüüsi käigus kujuneb positiivne suhtumine kunstiteostesse. Samuti mõjub laste kõne arengule positiivselt muusikapalade kuulamine, laulutekstide ning luuletuste eelnev analüüs eesti keele tunnis.

-

6. Õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt 2-3-silbiliste sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab elementaarse hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abistavaid materjale kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- 6) mõistab ja koostab skeemide toel kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;

- 7) koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) muudab ja määrab õpetaja suunamisel graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkuse;
- 9) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abistavaid materjale;
- 3) loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt; loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- 4) täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 5) annab abistavate materjalide toel edasi kuulnud või loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 6) hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- 7) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausestega väljendatud suhteid ja seoseid;
- 8) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 9) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
- 11) kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abimaterjale, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
- 12) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
- 2) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 3) nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- 4) kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 5) koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- 6) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- 7) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

7. Õpitulemused ja õppesisu

1. klass

Õpilane:

- 1) väljendab oma mõtet vähemalt baaslausega;
- 2) alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
- 3) tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
- 4) loeb veerides 1-3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu;
- 5) saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest;
- 6) eristab sõnu kuulnud lauses;
- 7) mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3-4-sõnalisi lihtlauseid;
- 8) häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme;
- 9) määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1-2-silbilistes ;

10) laob analüüsitud sõnu sümbolite ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalt tähthaaval;

11) kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
1) Väljendab oma mõtet vähemalt baaslausega.	<ul style="list-style-type: none"> • Tähelepanu suunatud keskendamine ja hoidmine, lühikeste ja lihtsate korralduste mõistmine ja täitmine. Suuliste lühikorralduste täitmise aluseks on kõne kuulamine ja selle elementaarne mõistmine. • Lühikeste <u>lausungite</u> kuulamine ja kordamine. • Õpetaja lühikese ja laste kogemusi kajastava jutu kuulamine. • Õpetaja lühikese ja laste kogemusi kajastava jutu kuulamine. • 2-realiste salvide õppimine kuulamise järgi. • Õpetaja tegevuse jälgimine. • Baassõnavara aktiveerimine. • Meeleorganitega tajutavate esemete, olendite ja tegevuste nimetamine. • Lausetähenduse mõistmine, selle sisulise õigsuse määramine.
2) Alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid.	<ul style="list-style-type: none"> • Emotsionaalse kontakti loomine ja säilitamine. • Vastamine dialoogi repliigile (küsimus), dialoogi jätkamine. • Elementaarsete individuaalsete vajaduste väljendamine, viisakusväljendite kasutamine (tänan, palun). • Oma õpi – ja vaba aja tegevustega seotud soovide ja vajaduste väljendamine viisakusväljendeid kasutades (palun palli). • Dialoogi alustamine tutavas situatsioonis oma vajaduste väljendamiseks. • Elementaarsete mitteverbaalsete suhtlemisvahendite (näoilme, žestid) mõistmine. • Suhtlemine koostegevuses, sh mitteverbaalseid vahendeid kasutades (osutamine, žestid). • Hääletoonid, näoilmed. • Hääle – ja intonatsiooniharjutused õpetaja eeskuju alusel. • Eneseväljendus õpitud liikumis – ja laulumängudes.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE: TAJUDE JA KUJUTLUSTE ARENDAMINE NING SÜSTEMATISEERIMINE	
1) Oskab rühmitada esemeid ja esemepilte suuruse, värvuse, kuju ja detailide paigutuse alusel. 2) Rühmitab esemeid ja esemepilte nende otstarbe alusel. 3) Eristab põhivärvusi, tunneb nende nimetusi.	<ul style="list-style-type: none"> • Silmaliigutuste suunamine, silma- ja käeliigutuste seostamine. • Esemete ja esemepiltide äratundmine; esemete ja piltide sobitamine ning rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus. • Rühm ja allrühmad: rühmitamine, nimetamine. Allrühma- ja rühmanimetuste tundmine ja kasutamine õpitud teemade ulatuses (koolitarbed, riietusesemed, mööbel, toidunõud, mänguasjad, kodu- ja metsloomad). • Kujundite äratundmine (kolmnurk, nelinurk, ring). Kujundite järjestamine matkimise, näidise ja sõnalise korralduse järgi. • Põhivärvuste eristamine ja pinna katmine. • Orienteerumine lähiruumis (<i>all-üleval, keskel, ees-taga</i>), sh paberilehel, tahvlil, raamatus ja vihikus.

<p>4) Orienteerub enda lähiruumis ja kehas.</p> <p>5) Tunneb ööpäeva osasid.</p> <p>6) Oskab nimetada nelja aastaaga,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ruumisuhete ja vastavate sõnade (<i>suur-väike, suurem-väiksem, ülal-all, ees-taga, alguses-lõpus-keskel, esimene-viimane</i>) mõistmine. • Kujundite eristamine kuju, suuruse, detailide ja nende paigutuse järgi, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine. • Orienteerumine oma kehas ja lähiruumis (<i>all-üleval, keskel, ees-taga, vasakul-paremal</i>), sh paberilehel, tahvlil, raamatus ja vihikus (vajadusel märgistatakse õpilase vasak või parem käsi). • Ruumisuhete ja vastavate sõnade (<i>vasakul-paremal</i>) mõistmine. • Esemete paigutus ruumis üksteise suhtes, kujundite paigutus tahvlil ja paberilehel. • Samaaegsete sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine (<i>samal ajal, praegu, nüüd, täna</i>). • Ööpäeva osade, nende järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, ööpäevaosade äratundmine (sh pildil), vastavate nimetuste tundmine. • Aastaaeg <i>sügis</i>, orienteerumine õpetaja poolt suunatult, aastaaja äratundmine reaalsuses ja pildil, vastavate nimetuste tundmine. • Nädalapäevade järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, vastavate nimetuste tundmine. • Nelja aastaaja järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, aastaegade äratundmine reaalsuses ja pildil, vastavate nimetuste tundmine.
<p>KIRJUTAMINE</p>	
<p>1) Tunneb suuri ja väikseid trükitähti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sama ja erineva šriftiga tähtede äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi tähtede kaupa. • Kirjatehnikas õpitud tähtedest koosneva(te) sõna(de) ärakiri tähepaaride kaupa originaali alla. • Kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea leidmine ja parandamine. • Kuni 4-häälikust (täis- ja suluta kaashäälikutest) koosnevate sõnade skeemi koostamine, sõnade ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2-3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi. • Käe ja sõrmede peenmotoorika: voolimine, voltimine, ladumine, punumine, töö mosaiigiga. • Kehaasend, pliiatsihoid. • Joonte tõmbamine eri suundades, täheelementide joonistamine orientiiride ja eeskujuga järgi. • Väikeste kirjatähtede kirjutamine etteantud jooni arvestavalt.
<p>2) Laob analüüsitud sõnu sümbolite ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalt tähthaaval.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega skeemi järgi pärast analüüsi. • Ühe – ja kahekordse täishääliku tähe kirjutamine sõna noopskeemil pärast analüüsi. • Kuni 4- häälikust(täis- ja suluta kaashäälikutest)koosnevate sõnade skeemi koostamine, sõnade ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2 – 3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi. • Kirjutatu õigsuse kontrollimine õpetaja suunamisel skeemile toetudes.
<p>3) Kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käe ja sõrmede peenmotoorika: kehaasend, pliiatsihoid. • Väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, 1 – 2- silbiliste sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja parandamine.

LUGEMINE: LUGEMISTEHNKA JA ORIENTEERUMINE TEKSTIS

19 loeb veerides 1 – 3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu

- Viis täishääliku tähte (I; U; E; O; A)õppimine.
- Diftongid.
- Lahtise silbi lugemise eelharjutused.
- Laotud, õpitud trükitähtedega kirjutatud/trükitud 1 – silbiliste sõnade lugemine.
- Suluta kaashäälikud (N,L,M,R.S,V) ja täishäälik Õ:suurte trükitähtede õppimine.
- Suluta kaashäälikute ühendid.
- Laotud, õpitud trükitähtedega kirjutatud/trükitud 1- 2- silbiliste sõnade lugemine.
- Erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine.
- Sõnade, lausete ning lünktekstide lugemine tahvlilt ja aabitsast häälega veerides.
- Sõna või lause korduv lugemine.
- Teisevärteliste sõnade lugemine orientiiride ja tähendusele toetudes.
- Õpetaja lugemise jälgimine.
- Tutvumine diakriitiliste märkidega tähtedega: (Õ, Ä, Ö. Ü), nimetatud tähti sisaldavate sõnade lugemine.
- Sulghäälikud.
- Sulghäälikuter suured tähed (P – B, T- D, K- G).
- Lühike, pikk ja ülipikk sulghäälik.
- Tähed J ja H.
- Ülipikk sulghäälik ülipika täishääliku või diftongi järel.
- Konsonantühendid.
- Pikk täishäälik.
- Pikk suluta kaashäälik.
- Lühike, pikk ja ülipikk täishäälik.
- Lühike, pikk ja ülipikk suluta kaashäälik.
- Laotud trükitähtega kirjutatud/trükitud või erineva šriftiga 1-2-silbiliste sõnade lugemine; sõnade tähtkoostise võrdlemine.
- Pikemate (3-4 silbiliste) kõnetaktides liigendatud sõnade lugemine (mesi – lane).
- Õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine, lugemisjärje hoidmine.
- Lausete ja lühitekstide lugemine tahvlilt ja raamatust.
- Sõna ja lausete korduv lugemine.

2) Saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest.

- Loetud sõna tähenduse mõistmine: veeritud sõna (või tähekombinatsiooni) kordamine tervikuna, sõnade korduv lugemine.
- Loetud sõna(de) sobitamine illustratsiooni(de)ga.
- Loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna, küsimustele vastamine.
- Sõna või lausenleidmine tekstist õpetaja juhendamisel;illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs; sõna või lause sobitamine illustratsiooni(de)ga;illustratsiooni sobitamine lause või tekstiga.

	<ul style="list-style-type: none"> • Küsimusele vastuse otsimine tekstist, vastussõna või -lause märgistamine.
<p>3) Eristab sõnu kuuldu lauses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Helide ja mürade tajumine, nende eristamine kõnest. • Hääletugevuse muutmine õpetaja eeskuju järgi. • Sõnade ja häälikute eristamine (2-3 üksust), nende järjekorra taastamine 1) hääldamisele 2) häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas. • Kõlalt lähedaste sõnade eristamine. 2-3 sõnalise lause kordamine. Sõnade arvu määramine lauses. • Korduvate keeleüksuste ja kõnesegmentide äratundmine: sõnapaarid, üksuste või segmentide rida. • Hääletugevuse ning intonatsiooni muutmine õpetaja eeskuju järgi. • Helide jäljendamine. • Hääldusvigade märkamine teiste kõnes. • Kuulmistaju seostamine hääldamise ja nägemistajuga (sõna – objekt/tunnus, häälik- täht).
<p>LAUSE JA SÕNAVARA</p>	
<p>1) Mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3 – 4 sõnalisi lihtlauseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Baaslause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, lause järelkordamine. • Sõnade eraldamine, sõnajärje määramine lauses (2-3sõnaline lause). • Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine. <p>Lausemallid</p> <ul style="list-style-type: none"> • alus + öeldis + sihitis, • alus + öeldis + kohamäärus (<i>kus?</i>). <p>Tagasõnad</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sõnavormi ja tagasõnade <i>all, peal, ees, taga, kõrval</i> tähenduse äratundmine, kohasuhet (<i>kus?</i>) väljendavate sõnavormide tähenduse mõistmine. • Lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid, skeemide funktsiooni mõistmine, esitatud skeemi kasutamine analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), lause skeemi koostamine (kuni 3 sõna). • Väitlause praktiline kasutamine õpitud lausemallide ulatuses. • Baassõnavara aktiveerimine. Meeleorganitega tajutavate esemete, olendite ja tegevuste nimetamine. • Baaslause ja vähelaiendatud kuni 4- sõnalise lihtlause äratundmine, lause järelkordamine. • Sõnade eraldamine lauses, sõnajärje määramine lauses. • Lausetähendus mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine. • Lause (kuni 4 -sõna) koostamine skeemi abil tegevuse ja/või pildi järgi.

	<p>Lausemallide mõistmine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alus + öeldis + sihitis + kohamäärus (<i>kuhu?</i>), • alus + öeldis + sihitis + kohamäärus (<i>kust?</i>), • alus + öeldis + abinõumäärus (<i>millega?</i>), • alus + öeldis + kaasolumäärus (<i>kellega?</i>), • alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus (<i>kellele?</i>). • Skeemide kasutamine analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), lause skeemi koostamine (kuni 4 sõna). • Väit-, küsi- ja käsklause praktiline kasutamine õpitud lausemallide ulatuses, õpetaja häälduse/intonatsiooni matkimine. • Kolme etteantud lause seostamine sidusaks jutukeseks. • Esemete eristamine meelegaorganitega tajutavate tunnuste alusel, tunnuste (värvus, suurus, kuju) väljendamine sõnadega. Tajutava tunnuse sõnastamine lauses öeldistäite ja täiendina (<i>Sai on soe – Soe sai ...</i>) • Baassõnavara aktiveerimine. Esemete ja olendite eristamine, küsimuste <i>kes?</i>, <i>mis?</i> praktiline esitamine. • Sõnavormi ja tagasõnade <i>alla (alt)</i>, <i>peale (pealt)</i>, <i>ette (eest)</i>, <i>taha (tagant)</i>, <i>kõrvale (kõrvalt)</i> tähenduse äratundmine, kohasuhete (<i>kus?</i>, <i>kuhu?</i>, <i>kust?</i>) eristamine, vastavate sõnavormide tähenduse mõistmine. • Sõnade eraldamine ja sõnajärje määramine lauses. • Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine. • Lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid: skeemide funktsiooni mõiste. • Skeemi abil kuni 4 – sõnalise lause koostamine tegevuse ja/või pildi järgi; kuni 5 – sõnalise lause skeemi koostamine. • Kuni 4 lause seostamine sidusaks jutuks. • Õpitud sõnavormide kasutamine koos tagasõnadega levinud lausemallides.
<p>HÄÄLIK- JA FONEEMANALÜÜS</p>	
<p>1) Häälib kuni 5 – häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (nööp)skeeme.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (2-3 häälikut) kordamine. • Kuni 4-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma; häälikute asukoha ja järjekorra määramine. • Sõnade häälikkoostise ladumine abivahenditega (valged ringid), 2-3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, hääliku esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht).

	<ul style="list-style-type: none"> • Sõna häälimise tempo muutmine: häälimine aeglaselt ja kiiremini.
<p>2) Määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1 – 2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsid sobivaid sümboleid (sh nööpe).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ülipika täishääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud ehk rõhutatud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika täishääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; koostegevuses õpetajaga ja õpetajat matkides. • Häälikupikkuse märkimine sümboolitega (noopidega). • Täishäälikute (I, U, E, O, A) eristamine (äratundmine üksikhäälikuna ja sõnas). Sõnaskeemide valimine ja koostamine, sõnade ladumine noopidega, sõnade häälikkoostise võrdlemine (materialiseeritult). • Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment). Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest. • Ülipika täishääliku ja suluta kaashääliku leidmine 1-2-silbilistes sõnades õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika täishääliku ja suluta kaashääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel, koostegevuses õpetajaga ja õpetajat matkides. • Häälikupikkuse märkimine sümboolitega (noopidega). • Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest. Täishäälikute (I, U, E, O, A, Ö) ja suluta kaashäälikute (N, L, M, R, S, V) eristamine. Sõnaskeemide valimine ja koostamine: sõnade ladumine noopidega, sõnade koostise võrdlemine (materialiseeritult). • Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest. • Ülipika sulghääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika hääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; lühikese, pika ja ülipika sulghääliku eristamine 1–2-silbilistes sõnades õpetaja abiga koostegevuse ja matkimise tasandil. • Sulghääliku pikkuse märkimine sümboolitega (noopidega). • Häälikurühmade eristamine värvuse kui sümboli abil. • Sõnaskeemide valimine ja koostamine (sõnade ladumine noopidega), sõnade võrdlemine. • Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment, pikk sulghäälik = ühekordne

	<p>tugev täht, lühike sulghäälik = ühekordne nõrk täht).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest.
--	--

2. klass

Eeldatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid;
- 2) kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest;
- 3) iseloomustab objekti 2-3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
- 4) mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset;
- 5) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;
- 6) vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
- 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
- 8) eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;
- 9) muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse;
- 10) kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
- 11) teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
1) Alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid.	<ul style="list-style-type: none"> • Hääletugevuse muutmine (3-4 tugevusastet), loogilise rõhu ja lauselõpu intonatsiooni kasutamine. • <i>Küsimus-vastus</i> dialoog. Küsimusele vastamine lühidalt (ühe või mitme sõnaga) ja hargnenud lausungiga. • Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine (3-4 lausungit). • Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes. Dialoogi

	alustamine ja jätkamine (vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga).
2) Kõneleb õpetaja suunamisel 3 – 4 lausega oma tegevust.	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnesoovi kujundamine. Väit-, küsi- ja käsiklause kasutamine vastavalt situatsioonile. • Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine (3-4 lausungit). • Tähelepanu keskendamine ja säilitamine töövõtte ajal. • Ülesande täitmine koostegevuses õpetajaga. • Suuliste 2 – 3-osaliste lihtsate korralduste täitmine, ülesannete täitmist suunatakse osatoimingute (töösammude) kaupa. • Tuttavate õpiülesannete täitmine valdavalt näidise, III trimestril suulise juhendi järgi. • Korralduste ja kokkulepete täitmine tuttavas situatsioonis. • Adekvaatne reageerimine hinnangule. • Lugemise või jutustamise kuulamine, kaaslaste vastuste ja lugemise jälgimine õpetaja suunamisel. • Selgelt väljendatud intonatsiooni märkamine, seostamine vastavate näoilmete ja kehakeelega.
3) Mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4 – 5-sõnalist lihtlauset.	<ul style="list-style-type: none"> • Lause koostamine, tegevuse, piltide, lauseskeemi järgi. • Lause skemaatiline kujutamine, lause jaotamine sõnadeks, sõnade järjekord.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE, TAJUDE JA KUJUTLUSTE ARENDAMINE JA SÜSTEMATISEERIMINE	
1) Seostab eset, selle kujutist ja keelelist väljendit.	<ul style="list-style-type: none"> • Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (<i>Muki-koer; Muki-koer-loom, Muki - koduloom</i>). • Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (<i>Muki on koduloom</i>).
2) Tunneb suulise lühikirjelduse järgi ära tuttavaid esemeid ja nähtusi.	<ul style="list-style-type: none"> • Objektide ja esemepiltide äratundmine, analüüsimine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine õpetaja küsimuste, korralduste ning osutamise järgi (tajutavad tunnused: <i>kuju, suurus, värvus</i> jne).
3) Vaatleb ja võrdleb täiskasvanu juhendamisel esemeid ja nähtusi; järjestab ja rühmitab esemeid ning nende kujutisi ühe-kahe tajutava tunnuse (kuju, suuruse, värvuse) alusel	<ul style="list-style-type: none"> • Objektide ja esemepiltide äratundmine, analüüsimine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine õpetaja küsimuste, korralduste ning osutamise järgi (tajutavad tunnused: <i>kuju, suurus, värvus</i> jne). • Esemete ja nähtuste võrdlemine ning kirjeldamine õpetaja juhendamisel. • Ruumisuhete suhtelisuse mõistmine (<i>allpool-all, ülalpool-ülal</i>), kahe koordinaadi

	<p>arvestamine (<i>all keskel, ees paremal</i>); situatsiooni läbimängimine, esitamine aplikatsioonidega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Orienteerumine ajaühikute järjestuses (<i>enne-pärast</i>), nimetuste tundmine: <i>aasta ja aastaajad, kuud, nädal ja nädalapäevad, ööpäev ja selle osad, tund</i>. • Orienteerumine tegevussituatsioonis: <i>samal ajal, praegu, enne, pärast</i>. • Kellaaeg: täistund, selle sõnastamine. • Ajaühikutes (<i>enne – pärast - samal ajal</i>) orienteerumine, nende järjestamine. • Hääletoonide (<i>kuri, rõõmus, ükskõikne</i> jm) äratundmine ja matkimine. • 5–6-sõnalise lause järelkordamine. • Kaaslase kõnes leiduvate vigade märkamine (hääldusvead, <u>agrammatismid</u>, sobimatud sõnad).
HÄÄLIKUÕPETUS	
<p>1) Eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnade hääldamise täpsustamine. • Hääldamise ja häälimise erisuse mõistmine. • Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal), häälimiskiiruse muutmine. • Häälikute järjekorra ja asukoha määramine: häälikute märkimine graafiliste sümbolitega (ringid, kriipsud jm); häälikute nimetamine järjekorras; sõnas esimese ja viimase hääliku; eelneva(te), järgneva(te) ja naaberhääliku(te) nimetamine.
<p>2) Oskab näitlikule materjalile toetudes määrata häälikurühmi ja õpetaja abiga lihthäälikute pikkust (hääliku pikkusi koos muutes), õpilasel on kujunenud sõnade foneemianalüüsi oskus lihthäälikute osas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Häälikute rühma praktiline eristamine. • Häälimine koos häälikurühma määramisega; iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine eraldi, paarikaupa, koos; häälikupikkuse muutmine, määramine ja ühe- või kahekordse tähe valimine 1-2-silbilistes sõnades. • Täishäälikuühendite ja suluta kaashäälikute ühendi praktiline äratundmine.
<p>3) Muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse õpetaja abiga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnetakti vältele viitava(te) hääliku(te) ja selle/nende asukoha määramine. • Sõnatulpade lugemine noopide ja vältemarkide alusel, analüüsimine

	<p>(häälikupikkuse muutmine ja määramine) õpetaja võrdleva häälduse järgi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Materialiseeritud ja suunatud analüüs koostegevuses, sõnaskeemide koostamine, valimine, noopide asendamine tähtedega: ühekordne ja topelttäht täishäälikute ja suluta kaashäälikute puhul; nõrk, ühekordne tugev ja topelttäht sulghäälikute puhul.
4) Valib ja kirjutab analüüsitud sõnades õigesti ühekordset ja topelttähte.	<ul style="list-style-type: none"> • Veaohtlike häälikute leidmine sõnades: esimese täishääliku ja sellele järgneva suluta kaashääliku või sulghääliku märkimine laotud ja kirjutatud sõnas, hääliku nimetamine kuulnud 1-2-silbilises sõnas.
KIRJUTAMINE	
1) Kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata.	<p>Täishäälikute (“punaste” häälikute) õigekiri.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, üks tähelünk sõnas ja ühe sõna lünk lauses. • Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi. <p>Kaksiktäishäälikute õigekiri</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, tähe- ja sõnalünkade täitmine. • Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi. • Suluta kaashäälikute (“siniste” häälikute) õigekiri. • Ühe- ja kahekordsete tähtede õige kasutamine (valdavalt kahesilbilistes) sõnades pärast analüüsi. • Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi. <p>Kaashäälikuühendi õigekiri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suluta kaashäälikute ühendite õigekiri. • Sulghäälikute (“roheliste” häälikute) õigekiri. • Kirjutamisele järgnev enesekontroll - kirjutatu võrdlemine originaaliga, kirjutamisele järgnev sõnakoostise analüüs. • Korrekatuurharjutused: sõna lugemine täpselt kirja pildi järgi, verifitseerimine (loetu õigsuse hindamine), vea märkamise, analüüs, parandamine.

	<ul style="list-style-type: none"> • Väiketähtede kirjutamise harjutamine, suurtähtede kirjutama õppimine. • Tähtede seostamine sõnas; tähemoonutuste äratundmine (üksiktäht, täht sõnas) ja parandamine. • Kirjutamise tempo tõstmine. • Orienteerumine lehel (õpetaja juhendamisel) kirjutamisel tööraamatusse, vihikusse ja tahvlile. • Kirjalike tööde vormistamine.
<p>2) Teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja sõnaosade kaupa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnade ja lühikeste lausete ära kirja pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi nii tahvlilt kui ka raamatust). • Lühikeste sõnade (2-4 tähte) kirjutamine pärast analüüsi originaali jälgimata, pikemate sõnade kirjutamine 2-3 tähe kaupa. • Kirjutatu kontrollimine originaali järgi. Vajadusel ka vigade parandamine. • Häälamise ja kirjutamise tempo ühtlustamine.
<p>PRAKTILINE LAUSEÕPETUS</p>	
<p>1) Mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ese ja olend. Esemete ja olendite eristamine; esemete/olendite ja vastavate piltide eristamine. • Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (<i>Muki-koer; Muki-koer-loom, Muki - koduloom</i>). • Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (<i>Muki on koduloom</i>). • <u>Lause</u> äratundmine: eristamine sõnast, sõnade reast, sõnaühendist, poolikust lausest, agrammatilisest lausest. • Sõnajärje määramine ja muutmine, lause taastamine, lõpetamine. • Lausetähenduse mõistmine <u>sensomotoorsele kogemusele</u> toetudes. • Lausete konstrueerimine, ühendamine, sisestamine (lihtsamad juhud), muutmine (sõnajärje muutmine, väit-, küsi- ja käsklausete muutmine teisteks lausetüüpideks); laiendatud lihtlause jaotamine baaslauseteks.

- Lausete skemaatiline kujutamine.
- Lausete eristamine nii intonatsiooni kui ka skeemide alusel.
- Väit-, küsi- ja käsklausete koostamine (4-5 sõna) tegevuse, piltide ja skeemide abil. Lauselõpu intonatsioon.
- 3-5-sõnalise lause järelhääldamine, sõnajärje määramine ja muutmine.
- Lausete laiendamine sihitise, koha-, abinõu-, kaasolu- ja sihitismäärusega.

Käsitletavad lausemallid:

- alus + öeldis
- alus + öeldis + sihitis
- alus + öeldis + kohamäärus
- alus + öeldis + abinõu-/kaasolumäärus
- alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus

Mitmesõnalise lause muutmine lihtsamateks lauseteks, „pöördlausete” moodustamine (*Koer on kassi taga. Kass on koera ees.*).

Sõnavormide tähenduse mõistmine lauses või sõnaühendis.

Vormide eristamine ja rakendamine: sihitise ja määruse vormid, tagasõnad (*ees, taga, all, peal, kõrval, kohal, vahel, sees*).

- Ruumisuhteid väljendavate keelendite *allpool-ülalpool, parem-vasak* mõistmine.
- Raamatus, vihikus, töölehel orienteerumine.
- Ruumis orienteerumine.
- Objektide iseloomustamine ja objektide omaduste võrdlemine. Objektide ühised ja erinevad omadused.
- Omadussõna kasutamine öeldistäite (*Auto on punane*) ja täiendina (*See on punane auto*).
- Objektide omaduste võrdlemine. Tunnuste suhtelisuse näitlik selgitamine (*Väike elevant on suurem kui suur sipelgas*).
- Tunnust/omadust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine lauses.
- Tegevuse ja tegija eristamine. Tegevust ja tegijat märkivad sõnad.

	<ul style="list-style-type: none"> • Vastamine küsimustele <i>kes?, mis?, mida teeb?</i>. • Küsisõnade <i>kes?, mis?, mida teeb?</i> ja vastavate sõnavormide vastandamine. • Isikuliste asesõnade mõistmine kontekstis, isikuliste asesõnade kasutamine. • Tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöörete sisuline eristamine. • Tegevust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine.
KEELETEADMISED JA OSKUSED	
<p>1) Teab, et lause lõpus on lõpumärk. 2) Tunneb lauses ära inimese ja looma nime ning kirjutab selle suure algustähega. 3) Kirjutab lauses esimese sõna suure algustähega. 4) Oskab loetud lause põhjal vastata küsimustele <i>kes?, mis? Mida teeb?</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Suur algustäht nimedes (inimesed, loomad, linnud) ja lause alguses. • Lause lõpumärgid. • Elusolendite ja esemete ning nende nimetuste praktiline eristamine, tegevuste ja omaduste ning neid väljendavate sõnade praktiline eristamine. • Vastamine küsimustele <i>kes?, mis?, mida teeb?</i>; küsisõnade <i>kes?, mis?, mida teeb?</i> ja vastavate sõnavormide vastandamine. • Üksikhäälikute ja häälikuühendite ning veaohlike häälikute praktiline äratundmine sõnas.
LUGEMINE JA KÕNEARENendus	
<p>1) Loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja lugemise kuulamine. • Lugemine veerides (häälega ja sosinal), 1-2-silbiliste sõnade lugemine sõnade kaupa; pikemate sõnade lugemine kõnetaktide kaupa; keerulise häälikkoostisega sõnade lugemine pärast eeltööd ja/või abivahenditele toetudes (graafilised orientiirid, sõnade liigendamine, eelnev häälimine). • Lauselõpu intonatsiooni harjutamine. • Kaasõpilase lugemise jälgimine ja lugemisvigade parandamine.
<p>2) Vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lausetähenduse mõistmine. • Samaviiteliste sõnade tähenduse mõistmine lausete tähendust seostades (lokaalse sidususe strateegia). • Puuduva teabe tuletamine ühisvestluses. • Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine valiklugemist kasutades. • Lausete lõpetamine, muutmine, järjestamine.

	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja ja õpilase koosjutustamine. • Dialoogi struktuuri teadvustamine (<i>kes? kellele? mida ütles?</i>).
3) Leiab õpitud tekstist küsimuste – korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria.	<ul style="list-style-type: none"> • Valiklugemine: sõnade leidmine lausest ja lausete leidmine tekstist õpetaja juhendamisel. • Illustratsioonide valimine ja sobitamine tekstiga, pildiseeria koostamine. • Küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna/sõnaühendi või lausega. • Kirjeldatud tegude hindamine (valik õpetaja esitatud variantide seast). • Jutu mõtte sõnastamine ühisvestluses. • Taustteadmiste aktiveerimine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil). • 2-3 sõna aktiivne kasutamine teksti analüüsides ja taastades.

3.klass

Eeldatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- 6) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- 7) koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;
- 9) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;

10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
<p>1) Osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus - vastus, teade – küsimus), kasutab viisakusväljendeid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tähelepanu keskendamine ühekordsele selgitusele – võimetekohaste korralduste täitmine (valdavalt ilma eelneva täiendava selgitusega). • Esemete, objektide ja nähtuste vaatlemine etteantud plaani järgi, terviku ja selle osade nimetamine, eristamine, võrdlemine, rühmitamine erinevaid rühmitamisaluseid kasutades. • Lugemise või jutustamise kuulamine, lugemise jälgimine õpetaja suunamisel. • Kaaslase vastuse jälgimine, selle verifitseerimine (vastustele hinnangu (õige-vale) andmine) ja parandamine. • Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes. • Dialoogis (<i>küsimus-vastus, teade-küsimus</i>) osalemine õpetaja suunamisel, dialoogi alustamine ja jätkamine vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga. • Kutse koostegevusele, sellele vastamine (nõustumise, keeldumise viisakas väljendamine), koostegevuse reguleerimine. • Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine kaaslastele (5-6 lausungit). • Intonatsiooni põhimallide märkamine, seostamine vastavate näoilmetega ja kehakeelega.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE; TAJUDE JA KUJUTLUSTE ARENDAMINE NING SÜSTEMATISEERIMINE	
<p>1) Eristab esemel või objektil ühiseid ja individuaalseid tunnuseid.</p> <p>2) Rühmitab ja võrdleb esemeid ning objekte tajutavate tunnuste alusel.</p> <p>3) Kirjeldab eset või objekti vaatlusplaani alusel.</p> <p>4) Tunneb objekti või eseme ära osade järgi ja oskab ühendada osad tervikuks.</p> <p>5) Saab aru mõistetest enne/pärast ja eile/homme, samal ajal, praegu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Objektide ja esemete ning nende osade äratundmine, terviku jaotamine osadeks, osade ühendamine tervikuks. • Üheaegne orienteerumine eseme horisontaal- ja vertikaalsuhetes (<i>all paremal, ülal keskel</i>). • Esem-, olu- ja tegevuspiltide analüüsimine omandatud oskuste piires. • Ajaühikute nimetused: aasta, aastaajad (aastaaja muutuvate tunnuste sõnastamine), kuud, nädalad, ööpäev, tund (õppetund) ja minut. • Nädalapäeva ja kuupäeva kokkuviimine. • Kellaaeg: täis- ja pooltunni eristamine ning sõnastamine. • Orienteerumine ajaühikute järjestuses (<i>enne-pärast</i>). • Orienteerumine tegevussituatsioonis: <i>samal ajal, praegu, enne, pärast</i>.

6) Oskab nimetada aastaegade tunnuseid.	
7) Teab ajaühikute nimetusi, võrdleb nende kestvust.	
8) Järjestab nädalapäevi, aastaagu.	
9) Tunneb kellal täis – ja pooltundi, sõnastab kellaaja.	

HÄÄLIKUÕPETUS	
	•
1) Häälib sõnu valdavalt iseseisvalt.	<ul style="list-style-type: none"> Sõnade häälendamise täpsustamine, häälimisoskuse automatiseerimine: häälimine kirjutamise tempos hääletult ja ilma abivahenditeta. Häälimiskiiruse muutmine. Kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi äratundmine, analüüs ja tähtede valik vastavalt reeglile.
2) Nimetab sõnas veaohlikke häälikuid.	<ul style="list-style-type: none"> Häälikute rühma eristamine; sõnas erinevate veaohlike häälikute nimetaminekirjapildi ja kuulmise järgi.
3) Muuda ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust.	<ul style="list-style-type: none"> Iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine kahe (sulghäälikud) ja/ või kolme pikkuse kaupa; skemaatiliselt esitatud orientiiridele (skeemid, tiivik) toetudes võrdleva häälendamise kasutamine lihthääliku pikkuse määramiseks. Sõnade rühmitamine veaohlike häälikute pikkuse järgi (skeemide alusel), tähe valimine 1-3-silbilistes (<u>ühe kõnetaktiga</u>) sõnades.
4) Kirjutab pärast analüüsi õigesti kuni 3-silbilisi lihthäälikutest koosnevaid sõnu.	<ul style="list-style-type: none"> Veaohlike häälikute pikkuse võrdlemine, õigekirja põhjendamine (õpetaja abiga). Veaohlike häälikute skeemi valimine sõna juurde, tähelünkade täitmine.
KIRJUTAMINE	
1) Kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu.	<ul style="list-style-type: none"> Sõnade ja lühikeste lausete ära kirja pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi). Väike- ja suurtähtede kirjutamine; tähtede seostamine sõnas; Tähemoonutuste leidmine nii enese kui ka teiste töödes, nende parandamine; kirjutamise tempo tõstmine. Kirjalike tööde vormistamine.
2) Kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisinüksikhäälikutest koosnevaid sõnu.	<ul style="list-style-type: none"> 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühist analüüsi. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjapildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine.

	<ul style="list-style-type: none"> • Õpitud käände- ja pöördevormide õigekiri (sõnatüve muutused, lõpud). • <i>k, p, t s</i>-i kõrval. Kaashäälikuühendi leidmine kirja pildil ja kuulmise järgi. Ühendi õigekiri • Sõnade poolitamine.
3) Kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust, leiab ja parandab vea(d) kirjutatud sõnas.	<ul style="list-style-type: none"> • Lühikeste sõnade kirjutamine pärast lause lugemist ja eelnevat analüüsi. • Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirja pildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine. • Kirjutatu õigsuse kontroll.
PRAKTILINE GRAMMATIKA	
1) Mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme; Oskab viia õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse.	<ul style="list-style-type: none"> • 5–6-sõnaliste lihtlauset (väit-, küsi- ja käsulause) mõistmine. • Kuni 5-sõnaliste lihtlauset koostamine ja kõnes kasutamine. • Sihitisõnalise mõistmine ja kasutamine.
2) Koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega, kasutades neid erinevates funktsioonides (nt: andis kellele? – andis lapsele; pani teki kuhu? - pani teki lapsele peale).	<ul style="list-style-type: none"> • Käändevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: koht, objekt, kuuluvus, osa ja tervik, kaas- ja ilmaolu. • Lauset ja sõnaühendite koostamine, küsimusele vastamine kas sõnaühendi või üksiksõnaga. • Õpitud sõnavormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Kohasuhteid väljendavate tagasõnade ees, <i>taga, ääres, kohal, all, peal, juures, vahel, kõrval, keskel, sees, asemel, otsas, küljes, poole, järel, hulgas</i> mõistmine ja rakendamine. • Küsimuste <i>kus, kuhu, kust, milleni?, kelleni?, kellega, millega, kellele?, milleta?, kellele?</i> mõistmine ja neile vastamine sõnaühendi ja üksiksõnaga. Küsimuste <i>kelle oma?, mille oma?</i> mõistmine ja neile vastamine sõnaühendiga. • Nimetava käände ainsuse ja mitmuse vormid. Ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine analoogia alusel. • Erineva üldistusastmega (3-4 astet) nimisõnade mõistmine ja nende õige kasutamine (<i>Muki – koer – koduloom – loom</i>), esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega, inimeste tunnete, emotsioonide ja käitumisaktide kirjeldamine enamlevinud sõnadega situatsioonist lähtuvalt. • Põhi- ja järgarvude mõistmine ja praktiline kasutamine kõnes. • Põhi- ja järgarvsõnade erisuse teadvustamine ja kasutamine. • Küsisõnade <i>mitu?</i> ja <i>mitmes?</i> sisuline mõistmine, küsimustele vastamine. (<i>Minuga tulevad kolmas ja neljas poiss. – Mitu poissi minuga tulevad? – Kaks poissi.</i>) • Liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine. Põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.
3) On omandanud praktiliselt omadus- ja tegusõnade enamkasutatavad muutevormid;	<ul style="list-style-type: none"> • Esimete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega. Värvust, suurust, kuju, maitset väljendavad omadussõnad.

<p>Rakendab omandatud sõnavorme laiendatud lihtlauses suulises ja kirjalikus kõnes.</p> <p>4) Kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kahe tuttava objekti tajutavate tunnuste alusel kirjeldamine ja võrdlemine (abistavale materjalile toetudes). • Iseloomujooni väljendavad omadussõnad tegelaste iseloomustamiseks situatsioonide põhjal. • Omadussõna kasutamine lauses öeldistäite ja täiendina. • Omadussõna ühildumine nimisõnaga arvus ja käändes. • Tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine, leidmine, rühmitamine ja kasutamine. • Tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiivne kasutamine kõnes. • Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormide tähenduslik eristamine ja kasutamine, lihtmineviku vormide moodustamine analoogia alusel, vormide muutmine lauses. • Tegusõna laiendamine sihitisosalausega; tegusõna ja osalause sobitamine; osalause lõpetamine; tegusõna valimine osalause juurde.
---	---

KEELETEADMISED JA OSKUSED

Häälikurühmade ja veaohtlike häälikute/tähtede äratundmine.
Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormi eristamine.
Ainsuse ja mitmuse vormide (sh käände- ja pöördevormides) äratundmine.
k, p, t sõna alguses ja s-i kõrval.

LUGEMINE JA KÕNEARENendus

<p>1) Loeb õpitud ja jõukohast pala ladusalt ja ilmekalt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Võõra pala lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa, orientiiridega teksti lugemine. • Õpitud jõukohase pala lugemine ladusalt ja ilmekalt. • Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamise, parandamine.
<p>2) Vastab sisutaastavatele küsimustele. Leiab küsimuste ja korralduste abil õpitud tekstist sõnu ja lauseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõna(de) või lause(te) leidmine piiritletud tekstiosast. • Lõikude sobitamine illustatsioonidega. • Teksti jaotamine lõikudeks ja lõikude pealkirjastamine koostegevuses õpetajaga. • Pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine, puuduva info tuletamine. • Küsimuste esitamine üksteisele teksti kohta, • Intellektuaalse (õige/vale) ja emotsionaalse (meeldib/ei meeldi) hinnangu andmine kirjeldatud tegevustele. • Juhtlause leidmine, peamõtte sõnastamine koostegevuses õpetajaga.
<p>3) Järjestab sisu järgi pildid seeriaks.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine. • Puuduva info tuletamine.
<p>4) Jutustab loetud ja analüüsitud pala tekstilähedaselt abivahenditele toetudes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Loetud pala tekstilähedane jutustamine. • Osalemine eri vormi dialoogides: küsimus-vastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine. • Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal piltide, lünklausetega, sõnaühendite abil. • Analooogiajutukeste koostamine koostegevuses õpetajaga.

4. klass

Eeldatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis, kirjeldab ja annab hinnanguid tegevustele;
- 2) loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
- 3) leiab küsimuste-korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike (sh peamõttele osutavaid lauseid);
- 4) vastab küsimustele teksti kohta (nimetab põhjuslikke seosed, annab hinnanguid tegevustele);
- 5) tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;
- 6) annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu; kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti);
- 7) mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
- 8) analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes;
- 9) kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- 10) teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
1) Osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis.	<ul style="list-style-type: none"> • Suhtlemine koostegevuses nii õpetaja kui ka kaasõpilastega: tegevuse vastastikune reguleerimine (<i>teade-teade</i>-dialoog).
2) Kirjeldab kogetut suunava abiga ja annab jõukohaseid hinnanguid tegevusele.	<ul style="list-style-type: none"> • Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest - tegevuse eesmärk, tingimused, tegevus ja resultaat. • Ühise jutukese koostamine kollektiivse kogemuse põhjal. • 6-7-lauselise jutukese koostamine kogemuste ja/või pildiseeria põhjal. • Otsekõne väljendamine kaudselt sihitisosalause abil koos isikuliste asesõnade asendamisega.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	

<p>1) Kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas.</p> <p>2) Jälgib enda ja kaasõpilaste tegevust.</p> <p>3) Täidab suhteliselt iseseisvalt 2-3 osalist suulist ja/või kirjalikku töökorraldust.</p> <p>4) Rakendab enesekontrolli tuttavas tegevuses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal. • Esemehüma kirjeldamine, objektide ühiste omaduste rõhutamine. • Esemehü/kujundi vastandamine kahele teisele esemele või kujundile (erinevate tunnuste alusel). • Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi, rühmade nimetamine. • Matemaatikas, tööõpetuses, kehalises kasvatuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja sooritatud mõõtmiste verbaalne väljendamine. • Aja-, põhjus- ning eesmärgisuhete praktiline eristamine. • Kontrolli ja enesekontrolli võtete kasutamine tuttavas tegevuses. • Tähelepanu keskendamine selgituse või töövõtte sooritamise ajaks. • Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine. • 2-3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse suhteliselt iseseisev täitmine.
--	--

HÄÄLIKUÕPETUS

<p>1) Muudab ja määrab veaohlike häälikute pikkust lihthäälikutest koosnevates ja kaksiktäishäälikut või suluta häälikuühendit sisaldavates sõnades.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuni 4-silbiliste erineva struktuuriga sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos. • Veaohlike häälikute võrdlev hääldamine häälikupikkuse määramiseks. • "Tiivik". "Tiiviku" valimine (täishäälik + suluta kaashäälik, täishäälik + sulghäälik). • Häälikuühendi praktiline äratundmine nii kuulmise kui kirjepildi järgi. • Täishäälikuühendi teise või suluta kaashäälikute ühendi esimese komponendi pikkuse muutmine, määramine, ühendi õigekiri. • Sõnade rühmitamine antud ühendite järgi.
<p>2) Kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu graafilistele abivahenditele toetudes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Häälikupikkuste muutmine ühiselt ja iseseisvalt, määramine, õigekiri 2-4silbilistes sõnades. • Analüüsi kiiruse treenimine. Enesekontrolli kujundamine.

KIRJUTAMINE

<p>1) Sooritab 4-5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa, järelkontroll. • Tähemoonutuste äratundmine ja leidmine nii enese kui teiste töödes, nende parandamine; õigete täheseoste kirjutamine. • Kirjutamise kiiruse tõstmine. • Kirjalike tööde vormistamine.
<p>2) Teab õigekirja kontrollimise võtteid ja kasutab suunamisel kirjutatu kontrollimiseks „tiiviku“ või veaohlike häälikute skeeme (kirjutamise skeeme).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Õpitud veaohlike häälikute õigekiri sõnades. • Ainsuse ja mitmuse tüve õigekiri. • Käändelõppude ja mitmuse tunnuse õigekiri.

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>k, p, t s-i</i> ja <i>h</i> kõrval. • Sõnade poolitamine: harjutamine skeemide abil. • Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi. • Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjapildile vastav lugemine, skeemi(de) valik, vigade parandamine.
PRAKTILINE GRAMMATIKA	
<p>1) Mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine baaslausetest (ühendamine, sisestamine), eelnevalt koostatud sõnaühenditest (teigusõna ja nimisõna laiendid). • Tegevust väljendavad sõnad. • Tegusõna pöörded: tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöördvormid, öeldise vormi sõltuvus lausest (nimisõnadest ja isikulistest asesõnadest). • Tegusõna jaatav ja eitav kõne. Eitava kõne vormide mõistmine ja kasutamine lauses, lausete transformeerimine ühest kõnest teise. • <i>kse</i>-olevik: vormide vaatlemine, lause tähenduse mõistmine lähtudes sellest, et tegija pole teada. • Enamlevinud abimäärsõnade mõistmine ja kasutamine koos tegusõnaga. Ühendteigusõna kasutamine lauses. • Tegusõna laiendamine õpitud käändevormidega, sihitiskõrvallausega. • Deformeeritud 4-6-sõnalise lause taastamine. <p>Liitlause</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liitlause. Lauseosad. Lauseosade ühendamine. Sidesõnad. • Sihitisosalause. • Otsekõne. Saatelause ja otsekõne leidmine tekstist. • Otsekõne muutmine kaudseks. • Teiste kõnest jutustamine: asesõnade asendamine, tegusõna vormi muutmine, tegijale või kõneleajale osutamiseks nimede ja nimetuste kasutamine. • Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Arvsõna küsimused: valik, sobitamine.
<p>2) Laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tegevust väljendav sõna (öeldis) lauses. • Tegijat väljendav sõna (alus) lauses. • Aluse ja öeldise leidmine, nende graafiline märkimine; küsimuste esitamine aluse ja öeldise kohta. • Aluse ja öeldise laiendid (täpsustavad sõnad). • Põhisõna ja laiendi graafiline märkimine.

	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine). • Omadussõna nimisõna laiendina: omadussõna ja nimisõna sobitamine sõnaühendiks, tegusõnade ja moodustatud sõnaühendite sobitamine, lihtlausete laiendamine moodustatud sõnaühenditega. • Küsimus <i>missugune?</i>. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuse alusel.
<p>3) Tunneb lauses ära aluse ja öeldise, muudab pika lause baaslauseks.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aluse ja öeldise leidmine, nende graafiline märkimine. • Lause laiendamine ja lühendamine. • Kahe või enama lihtlause moodustamine pikemast lausest. • Alus ja öeldis lauses.
<p>4) Analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioone oma kõnes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ese (olend) ja sõna, pilt ja sõna, esemete (olendite) ja nende osade nimetamine, nimetuste eristamine. • Küsimused <i>kes?</i>, <i>mis?</i>. • Üldnimetused. • Sünonüümide ja homonüümide mõistmine kontekstis. • Nimi ja nimetus. ’ • Suur ja väike algustäht. <p>Sõnaühendis ja lauses väljendatud suhted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>atributiivsed suhted</u> (tunnused, kuuluvus, osa tervikust); • kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhed; • ajasuhted; • lõpetatud ja lõpetamata tegevus; • hulk ja mõõt; • (millegi) valdaja; • seisund. • Tagasõnade (koha- ja ajasuhted) ning abimäärsõnade mõistmine ja praktiline kasutamine. • Küsisõna ja küsimus. • Süntaksiküsimus (<i>astus kuhu? – astus esikusse</i>). • Morfoloogiaküsimus (<i>esikusse – millesse?</i>). • Sõnade rühmitamine küsimuste abil. <p>Nimisõna algvorm ja tüvi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Algvormi mõiste; küsimused (<i>kes?</i>, <i>mis?</i>); algvormi moodustamine sõnaühendi <i>see on ...</i> abil. • Enamlevinud vääraasti kasutatavate sõnade (<i>puder, taldrik, pliit</i> jne) algvorm. • Sõna tüve mõiste. • Sõnavormi põhi- ja lisatähendus, neid väljendavad sõnaosad: sõnatüvi ja –lõpp. • Ainsuse tüvi, tüvevormi küsimused, moodustamine skeemi ja täiendi (<i>uue ...</i>) abil. • Tüve leidmine ühe ja sama sõna eri käändevormidest. <p>Nimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ainsuse omastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: kuuluvus (<i>poisi müts</i>), lõpetatud või kindlasti lõpetatav tegevus (<i>ostis koti/ostab koti</i>), osa tervikust (<i>pruuni koti sang</i>), hulk või mõõt (<i>paki kommi</i>), koht (koos tagasõnaga: <i>metsa taga, poisi kõrval</i>). • Sõnavormi leidmine <u>sõnaühendis</u> või lauses (funktsioonide kaupa), sõnavormi moodustamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses, küsimuste valik sõnavormile. • Mitmuse tüvi, moodustamine skeemi abil. Mitmuse tunnused. Mitmuse vormide analüüs ja moodustamine. • Mitmuse vormis oleva sõna põhi- ja lisatähendused (leksikaalne tähendus, arv, käändevormi grammatiline tähendus). • Ainsuse osastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: lõpetamata tegevus (<i>peseb autot</i>), koht (<i>mööda teed</i>), aeg (<i>pärast lõunat</i>), eitus (<i>ei ole vihikut</i>). • Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: nimetatud käänete vormides olevate sõnade tähendus ja kasutamine.
--	--

KEELETEADMISED JA OSKUSED

- Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), tunnustest, tegevustest ja seisunditest.
- Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste (*kes?, mis?, missugune?, mida teeb?*) abil.
- Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine ja esitamine: valik, sobitamine.
- Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine).
- Käändsõna algvorm, muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüs skeemide abil. Käändevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.

LUGEMINE JA KÕNEARENendus

<p>1) Loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja <u>süntagmade</u> kaupa, arvestab kirjavahemärke, loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Võõra pala lugemine valdavalt sõnade kaupa, pikemad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa. • Õpitud jõukohase pala lugemine lihtsamate süntagmade kaupa, ladusalt ja ilmekalt, rõhutades loogilist öeldist, kasutades lauselõpu intonatsiooni, arvestades kirjavahemärke. • Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamise, parandamine.
<p>2) Leiab küsimuste ja korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike; sh peamõtet väljendavaid lauseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lõikude, sh looduskirjelduste, lausete, tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnatähenduste täpsustamine kaastekstist lähtuvalt. • Teksti jaotamine lõikudeks, nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel. • Puuduva info ja põhjus/tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses. • Küsimuste esitamine teksti kohta (<i>kes?, mis?, millal?</i>). • Konkreetse ülesande täitmine vaikselt lugemise teel.
<p>3) Vastab teksti kohta esitatud küsimustele, nimetab põhjuslikke seoseid, annab ühisvestluses</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega. • Juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte ühine sõnastamine.

hinnanguid tegevusaktidele, osaleb peamõtte sõnastamisel.	
4) Tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele.	<ul style="list-style-type: none"> • Puuduva info ja põhjus/tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses. • Küsimuste esitamine teksti kohta (<i>kes?, mis?, millal?</i>).
5) Annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu.	<ul style="list-style-type: none"> • Loetud pala tekstilähedane jutustamine. • Osalemine teksti põhjal korraldatud eri vormi dialoogides. • Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal, abiks pildid, lünkklauseid, sõnaühendid, skeemkava.

5. klass

Eeldatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks.

Õpilane:

- 1) väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogirepliike, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- 3) sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- 4) loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid;
- 5) osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;
- 6) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
- 7) mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- 8) tunneb ära õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada;
- 9) analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel;
- 10) rakendab tähekasutusreegleid; kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel;
- 11) teeb 4-5-sõnalise lause ärakirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS JA SUHTLEMINE	
1) Väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti;	<ul style="list-style-type: none"> • Esemerühmade ja loodusnähtuste ning esemepiltide kirjeldamine plaani või suunavate küsimuste toel.

küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme.	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevate õppesituatsioonide loomine suhtlemise harjutamiseks, dialoogi alustamine ja jätkamine. • Eri tüüpi dialoogide repliigid, nende valimine sõltuvalt suhtlemise eesmärgist, valiku põhjendamine, sobiv intonatsioon.
2) Kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogi repliike.	<ul style="list-style-type: none"> • Koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade – küsimus – vastus – jne dialoog). • Dialoog: mõistmine, analoogiline vestlus kahe partneri vahel või õpilasrühmas. • Suhtlemiseesmärkide (soov, palve, teave, korraldus, käsk, nõustumine-keeldumine) mõistmine ja väljendamine kõnes. • Kõneleja, kuulaja ja tegevuse sooritaja eristamine (<i>kes – kellele – kellest või millest rääkis</i>). Otsekõne kaudne väljendamine.
3) Sõnastab kokkuvõtteid ühistegevusest.	<ul style="list-style-type: none"> • Suuliste kokkuvõtete tegemine oma tegevusest, ühistegevusest. • Jutukeste koostamine olu- ja tegevuspiltide järgi, ühiste samateemaliste jutukeste koostamine abiga (plaan, õpetaja suunavad repliigid).
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	
1) Sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid.	<ul style="list-style-type: none"> • Tähelepanu keskendamine õpitoimingu igale etapile: orienteerumine, täitmine, kontroll. Suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste-korralduste täitmine. • Esemehühmade vaatlemine ja võrdlemine; ühised omadused ja erinevused – analüüs plaani järgi. Rühmade koostise muutmine sõltuvalt rühmitusalusest. • <u>Keeleüksuste</u> võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel. • Tuttavate sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning nende väljendamine ühisvestluses; oma tegude analüüs.
2) Kontrollib oma tööd plaani või algoritmi alusel.	<ul style="list-style-type: none"> • Enesekontroll plaani või algoritmi abil, tegevuse ühine planeerimine õpitud oskuste ulatuses. • Teistes ainetes omandatud oskuste suuline kirjeldamine.
HÄÄLIKUÕPETUS	
1) Leiab veahtlikud häälikud 4-5-silbilistes muutevormis sõnades ja liitsõnades.	<ul style="list-style-type: none"> • Häälikurühmad • Lihthäälikud ja häälikute ühendid. • 4-5-silbiliste muutevormis sõnade häälimine. • Häälimise tempo teadlik muutmine. • Sõnade häälimine kirjutamise tempos. • Veahtlikud häälikud liitsõnas ja liitsõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine ja määramine, analüüsi kiiruse tõstmine „tiivikul“ ja ilma.
2) Tunneb ära kaashäälikuühendid nii kirjalikult kui ka suuliselt esitatud sõnades.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaashäälikuühend sõnas: äratundmine kirjalikus ja suulisel tekstis. • Suluta kaashäälikute ühendid. • Sulghäälik kaashäälikuühendis. • Sõnade rühmitamine veahtlike häälikute rühma ja pikkuse alusel.
KIRJUTAMINE	

<p>1) Teeb 4-5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ära kirja tegemine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa. • Kirjutatava sõna/sõnaühendi/lause eelnev lugemine ja analüüsimine. • Kirjutatu järelkontroll. • Ära kirja sooritamine ja selle õigsuse kontrollimine arvuti abil.
<p>2) Kirjutab pärast analüüsi õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu; kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast juhendatud analüüsi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veaohlike häälikute märkimine kirjas. • Häälikuühendite ja liitsõnade õigekirja harjutamine abivahendite toel. • Lõppude, tunnuste ja liidete õigekiri (vajadusel skeemidele ja /või algoritmile toetudes või analoogia alusel). • Poolitamine. • Kirjavahemärkide kasutamine <u>koond- ja liitlauses</u> skeemide abil.
<p>3) Kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Enesekontrollivõtted, vajadusel skeemidele ja /või algoritmile toetudes: oma töö protsessi kontrollimine (kaasnev kontroll), töö tulemuse kontrollimine (järelkontroll/resultaadikontroll). • Eelneva kontroll. • Vigade leidmine ja parandamine.
<p>LAUSE JA SÕNAVARA</p>	
<p>1) Mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtlause koostis; alus ja öeldis, alus- ja öeldisrühm. • Lause tähenduse sõltuvus tegusõna vormist ja tegusõna laiendist. • Lihtlause laiendamine õpitud käändevormidega kuni 6-sõnaliseks. • Kõikide käändevormide rakendamine sõnaühendis ja lauses erinevates funktsioonides abiga. • Sõnade järjekord ja seos lauses. • Lausete ühendamine. • Pika lause muutmine mitmeks lühikeseks lauseks. • Küsilause moodustamine lihtlausest. • Deformeeritud lause, selle äratundmine ja taastamine. • Ühe ja sama lause kasutamine tekstiväliselt ja tekstis. • Teksti jätkamine suuliselt. • <u>Samaviiteliste sõnade</u> kasutamine sidusa teksti koostamisel.
<p>2) Tunneb ära koond- ja liitlause tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koondlause mõistmine ja koostamine: korduvad alused ja öeldised, sidesõnade valik (<i>ja, ning, või</i>). • Tekstiväliline lause ja lause tekstis. • Liitlause äratundmine. • Sama mõtet väljendava lihtlausepaari ja liitlause tähenduse ning struktuuri võrdlemine. • Liitlause (rindlause) konstrueerimine lihtlausest, sidesõnad (<i>ja, ning, aga, kuid, või</i>). Sidesõnade grammatiline tähendus. • Põimlause koostamine: sihitilause, ajalause, täiendlause. Osalause sobitamine, lause lõpetamine. • Põhjuse ja tagajärje väljendamine liitlausega, põhjus- ja tagajärgsuhete mõistmine, lause lõpetamine.
<p>3) Mõistab ja selgitab õpitud koond- ja liitlause tähendust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjuse ja tagajärje väljendamine liitlausega, põhjus- ja tagajärgsuhete mõistmine, lause lõpetamine. • Koondlause kasutamine.

4) Sobitab liitlauses osalaused tervikuks, ühendab lihtlaused liitlauseks.	<ul style="list-style-type: none"> • Liitlause (rindlause) konstrueerimine lihtlausest, sidesõnad (ja, ning, aga, kuid, või).
5) Analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel.	<ul style="list-style-type: none"> • Erineva üldistusastmega (3-4) sõnad. • Esemed ja olendid. • Liik ja alaliik, nende nimetused • .Kellegi või millegi nimi ja nimetus. • Suur ja väike algustäht nimisõnades, toetudes 3-4-astmelisele klassifitseerimisele (<i>Emajõgi – jõgi – veekogu</i>).
6) Mõistab käändsõna muutevormide grammatilist tähendust.	<ul style="list-style-type: none"> • Nimisõna algvorm ja muutevormid. • Algvormi moodustamine muutevormidest. • Ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstis. • Muutevormis nimisõna põhi- ja lisatähendus, sõnavormi koostis: tüvi, tunnus, lõpp. • Ainsuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis, ainsuse vormide moodustamine. • Mitmuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis. • Mitmuse tunnuse valik skeemi abil, mitmuse vormide moodustamine, mitmuse tunnuse õigekiri. • Nimisõna tunnused. Nimisõna tuletamine tegusõnadest: liited -<i>ja</i>, -<i>mine</i>. • Sõnavormide ja tuletiste praktiline eristamine ning rakendamine. • Nimisõna algvorm ja muutevormid • .Algvormi moodustamine muutevormidest. • Ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstis • .Muutevormis nimisõna põhi- ja lisatähendus, sõnavormi koostis: tüvi, tunnus, lõpp. • Ainsuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis, ainsuse vormide moodustamine. • Mitmuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis. • Mitmuse tunnuse valik skeemi abil, mitmuse vormide moodustamine, mitmuse tunnuse õigekiri • Nimisõna käändevormid • Sõna käändevormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Sõnavormi struktuur, vormi koostisse kuuluvad sõnaosad. Sõnavormide moodustamine. • Käändevormi grammatilised tähendused. • Konkreetse sõnavormi tähenduse sõltuvus sõnatähendusest ja kontekstist. • Põhisõna ja laiend(id) sõnaühendis ja lauses. • Ainsuse ja mitmuse käändevormid. <p>Nimetava käände vormid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sõnavorm aluse, öeldistäite või sihitisena: funktsiooni mõistmine lauses. • Mitmuse tunnus -<i>d</i>. <p>Omastava käände vormid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ainsuse tüvevorm.

- Käändevormis sõnade tähendused: (koos tegusõnaga) lõpetatud tegevus; kuuluvus; aeg; (koos osastava käände vormiga) hulk, mõõt; (koos tagasõnaga) koht; osa tervikust.

Osastava käände vormid.

- Osastava käände ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine, lõppude õigekiri.
- Käändevormis sõnade tähendused: (koos tegusõnaga) kestev või lõpetamata tegevus; hulk, mõõt; (koos kaassõnaga) koht ja aeg; (koos tegusõnaga) millegi puudumine.
- Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormid: eristamine tähenduse järgi (üks ja mitu), lõpud *-t* ja *-d*, käändevormide rööbitine kasutamine kaastekstis.
- Ainsuse osastava käände sõnavormi mitmuslik tähendus.

Sisseütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: koht; suhtumine kellessegi/millessegi või sarnasus kellegagi/millegagi; olukord või seisund, millesse satutakse või missuguseks muututakse.

Seesütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg, kellegi olukord.

Seestütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: koht; olend või ese, kellest/millest räägitakse; olukord, millest vabanetakse, abi saadakse; aeg; (koos omadussõnaga) võrdlus.

Alaleütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg; isik, kellele midagi antakse või teadvustatakse; arv, hulk, mõõt, millele midagi lisatakse; seisund, missuguseks miski muutub.

Alalütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg; tegija; kuulumine kellelegi või millelegi; seisund, viis, põhjus.

Alaltütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: koht; isik, kellelt midagi kuuldakse, saadakse; omadus,

Saava käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: kelleks või milleks keegi või miski saab või muutub; olek või seisund mingi aja jooksul; aeg, ajavahemik, tähtaeg; järjekord; osadeks jaotamine.

Rajava käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: Tegevuse ruumiline piir; ajaline piir.

Oleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: kellena või millena keegi töötab, esineb; tegevuse viis; seisund; aeg; järjekord.

Ilmaütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendus: kellegi või millegi puudumine.

Kaasaütleva käände vormid.

- Käändevormis sõnade tähendused: koosolemine, suhtlemine; abinõu, vahend; tegevuse viis, olukord; aeg.

Omadussõna

- Kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega, objekti erinevad tunnused, objektide sarnased tunnused.

	<ul style="list-style-type: none"> • Omadussõna tunnused Missugune?). • Omadussõna leidmine ja kasutamine tekstis. • Nimi- ja omadussõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine. • Esemete kirjeldamine • .Omadussõna tähenduse sõltuvus põhisõnast, praktiline tuletamine (liited <i>-lik, -line, -ne</i>), tuletatud omadussõna muutmine koos nimisõnaga. • Võrdlusastmed: tähendus (omaduse/tunnuse astme väljendamine), moodustamine analoogia alused. • Võrdlusastmete rakendamine sõnaühendis ja lauses. <p>Arvsõna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arvsõna tunnused. • Põhi- ja järgarvsõnad. • Arvsõnad ja numbrid: mõistmine, lugemine ja kirjutamine kaastekstis. • Põhi- ja järgarvsõnade praktiline muutmine kaastekstile toetudes, rakendamine lauses. <p>Liitsõna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liitsõnade tähendus: liitsõna põhi- ja täiendosa tähendus • .Liitsõna alaliigi nimetusena. • Liitsõnade: praktiline moodustamine; omastavaline ja nimetavaline liitumine, moodustatud sõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses. • Liitsõna ja sõnaühend: kasutamine kaastekstis, valimine tähenduse järgi. • Veaohtlikud häälikud liitsõnas.
7) Tuletab sõnu õpitud liidetega.	<ul style="list-style-type: none"> • Nimisõna tunnused. • Nimisõna tuletamine tegusõnadest: liited <i>-ja, -mine</i>. • Omadussõna tähenduse sõltuvus põhisõnast, praktiline tuletamine (liited <i>-lik, -line, -ne</i>). • Sõnavormide ja tuletiste praktiline eristamine ning rakendamine.
8) Mõistab tegusõna tähendust ja selgitab sõnavormi koostist.	<ul style="list-style-type: none"> • Kellegi või millegi tegevust ja/või seisundit väljendavad sõnad. • Nimi- ja tegusõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine. <p>Tegusõna tunnused.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alus ja öeldis, tegusõna laiendid. <p>Tegusõna pöördevormid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kindla kõneviisi oleviku pöörded, isikulised asesõnad. • Pöördevormide grammatiline tähendus: kõneleja, kuulaja(d), tegija(d), küsimused ja pöördelõpud. <p>Tegusõna koostis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tüvi, pöördelõpp. • Pöördevormide moodustamine isikuliste asesõnade ja küsimuste abil, pöördevormide kasutamine lauses, õigekiri. <p>ma- ja da-tegevusnimi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegevusnimede kasutamine ühendis koos teiste tegusõnadega. • Põhisõnaks olevate tegusõnade mõistmine ja kasutamine sõltuvalt situatsioonist või kaastekstist. • Tunnuste õigekiri analoogia alusel. <p>Jaatav ja eitav kõne.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kõne vormide tähenduse mõistmine, eitavate vormide moodustamine, kasutamine lauses. <p>Kindel kõneviis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegevuse/seisundi aja väljendamine. • Olevik ja lihtminevik. • Lihtmineviku vormide moodustamine skeemide abil, kasutamine lauses. <p>Tingiv kõneviis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegevuseks vajalikud tingimused, sõnavormi tähenduse mõistmine kaastekstis. • Kindla ja tingiva kõneviisi vormide kasutamine tekstis.
KEELETEADMISED JA OSKUSED	
<p>Sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitamine. <u>Morfoloogia- ja süntaksiküsimuste</u> eristamine ja kasutamine – küsimuse valimine ja sobitamine, küsimuste esitamine. Aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmine. Lause laiendamine süntaksiküsimuste abil (kuni 6 sõna). Liitsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine. Sõnavormi ja tuletise koostise ning tähenduse analüüsimine; sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil. Sõnade muutevormide rakendamine sõltuvalt tähendusest.</p>	
LUGEMINE JA KÕNEARENendus	
<p>1) Loeb õpitud teksti häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja/õpilase esmase lugemise jälgimine raamatust. Lugemine häälega sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa. • Varem häälega loetud teksti vaikne (endamisi) korduv lugemine ette antud ülesandega. • Tundmatute sõnade leidmine lõigust, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist. • Sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega. • Õpilase väljendite võrdlemine originaaltekstiga. • Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ja selgitamine ühiselt. • Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi, olulise teabe leidmine lõigust. • Lause mõtet väljendavate sõnade, samaviiteliste sõnade ja lauseid siduvate sõnade leidmine tekstist. • Küsimustele ja korraldustele vastamine lause(te), sõnaühendi(te) või sõna(de)ga tekstis.
<p>2) Osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teksti taastamine. Tekstilähedane valikjutustus (abiks sõnaühendid, tugisõnad, põhilist teavet sisaldavad lühilauseid, tugilauseid). • „Sõnaliste piltide“ maalimine • Jutustamine illustatsioonide järgi, rõhutades detaile ja kirjeldades miimikat. • Õpilase jutustuse võrdlemine autoritekstiga. • Oluliste lausete leidmine tekstist ja nende seostamine õpetaja juhendamisel.
<p>3) Annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Küsimustele vastamine teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegelastele, tegevustele). • Tekstis sõnastamata teabe tuletamine õpetaja juhendamisel, toetudes oma kogemustele ja teadmistele.

	<ul style="list-style-type: none"> • Tegevusaktide hindamine ühisvestluses ja nende põhjendamine.
4) Sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valides ja kasutades abivahendeid.	<ul style="list-style-type: none"> • Töökorralduse lugemine vaikselt või häälega, selle selgitamine oma sõnadega. • Oma tegevuse etappide kirjeldamine suuliselt. • Abivahendite valimine ja nende vajaduse põhjendamine.

6. klass

Eeldatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- 3) loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- 4) täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 5) annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 6) hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- 7) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausestega väljendatud suhteid ja seoseid;
- 8) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 9) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
- 11) kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
- 12) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS JA SUHTLEMINE	
1) Küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme.	<ul style="list-style-type: none"> • Teabe küsimine kaaslastelt (õpetaja suunamisel). Teabe esitamine detailselt, valikuliselt ja suunamisel kokkuvõtlikult. • Õpilaste suunamine teabe küsimisele. • Väljendusvahendite kasutamine dialoogis sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest koostegevuses; koolis ja väljaspool kooli. Teiste ja oma intonatsiooni ning kehakeele märkamine õpetaja suunamisel.

TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	
<p>1) Esitab küsimusi, jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid.</p> <p>2) Osaleb õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid.</p> <p>3) Küsib abi, valib otstarbekaid abivahendeid ja kasutab neid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Õpiülesannete täitmine esitatud suuliste ning kirjalike juhendite ja/või plaani järgi. Kaaslaste vastuste jälgimine ja täiendamine. • Ilukirjanduslike tekstide seostamine ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg-seoste selgitamine ning täpsustamine ühistegevuses • .Kujutluspiltide täpsustamine teksti põhjal. • Tegevusplaani koostamine ja oma töö kontrollimine. • Teistes õppeainetes omandatud teadmiste kasutamine keeleõpetuse harjutustes. • Teabekirjandusega tutvumine, kasutamine õpetaja juhendamisel: pilt-teatmeteos, tabel, graafiline joonis, sõnastik, Internet jne.
LAUSE	
<p>1) Teab, et sõnaühend koosneb kahest või enamast sõnast.</p> <p>2) Moodustab sõnaühendeid põhisõna täpsustavate sõnadega.</p> <p>3) Laiendab kahesõnalist sõnaühendit täiendeid kasutades.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Sõnaühend</u> ja selle koostis: põhisõna ja laiend (täpsustav sõna). • Sõnade semantiline ja grammatiline seos sõnaühendis. • Kolmeosaline sõnaühend. • <u>Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuse</u> esitamine sõnavormist lähtuvalt.
Lihtlause	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtlause ja sõnaühendi eristamine, mõistmine ja kasutamine. • Alus ja öeldis kui põhisõnad lihtlauses.

<p>4) Mõistab, et lauses peavad olema omavahel sõivad õiges vormis ja õiges järjekorras tähendusega sõnad.</p> <p>5) Laiendab baaslauset õpitud käändevormidega küsimuste ja sobivuse alusel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas. Jutustava lause muutmine küsilauseks • .Lausete ühendamine, sisestamine ja laiendamine. • Lausete muutmine <u>kontekstisidusaks</u>.
<p>Koondlause</p> <p>6) Moodustab lihtlausetest koondlause.</p> <p>7) Eristab tähenduse järgi ja selgitab sidesõnade kasutamist.</p> <p>8) Moodustab koondlausest mitu lihtlauset.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Korduvad alused või öeldised. • Aluse korduvad laiendid (täiendid); öeldise korduvad laiendid (sihitised, määrused). • Sõnade seosed koondlause. • Sidesõnade (<i>ja, ning, või, ega, ehk</i>) mõistmine ja kasutamine. • Lause tähenduse sõltumine sidesõnast. • Koma koondlause • .Koondlauseste koostamine baaslausetest (eelneva arutelu põhjal) ja vastupidi.

<p>Liitlause</p> <p>9) mõistab, et üht ja sama mõtet saab väljendada kas mitme lühikese lausega või ühe liitlausega.</p> <p>10) Eraldab liitlause osalused õpitud lausemallide piires.</p> <p>11) Mõistab ja selgitab vastandava teabega, põhjust ja eesmärki väljendavate liitlauseste sisu ja kasutatavaid sidesõnu.</p> <p>12) Koostab skeemide abil vastandavat teavet sisaldavaid, põhjust ja eesmärki väljendavaid liitlauseid.</p> <p>13) Laiendab lihtlauset täiendkõrvallausega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liitlause osaluste ja sõnaühendi eristamine, väljendatud suhete mõistmine. • Liitlause koostis, osalused, sidendid. • Lauseosade äratundmine, sobitamine, lausete lõpetamine (sidesõna antud), lausete koostamine skeemide abil. • Eesmärgi, põhjuse, tingimuste ja atribuutivsete tunnuste väljendamine liitlause: osaluste äratundmine, väljendatud suhete mõistmine, koostamine skeemide abil. • Põhjust ja eesmärki väljendavate osaluste eristamine, väljendatud suhte, sh sidendite mõistmine. • Teabe erisuse ja samasuse mõistmine erineva struktuuriga lausetes (laiendatud lihtlause, liitlause). • Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega (nimisõna pealause lõpus). • Sidendid <i>kes?</i>, <i>mis?</i> ja nende käändevormid. • Tekstisidusate lausete moodustamine: sõnajärje muutmine, siduvate ja samaviiteliste sõnade kasutamine.
---	---

SÕNAVARA

<p>Nimisõna</p> <p>1) Mõistab nimisõna tähendust kui inimesi, olendeid, asju, nähtusi nimetava sõnana.</p> <p>2) kasutab jutumärke ajalehtede, ajakirjade ja raamatute pealkirjades.</p> <p>3) eristab nimisõna tähenduse järgi teistest õpitavatest sõnaliikidest.</p> <p>4) Mõistab õpitud tuletusliidetega sõnade tähendust, kasutab sõnu lausetes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nimi ja nimetus. • Suur algustäht raamatute, ajalehtede, ajakirjade pealkirjades ja kohanimedes. • Nimisõna algvorm, küsimused. • Nimisõna käändevormid • .Sõnade käändevormi koostis ainsuses (tüvi, lõpp) ja mitmuses (tüvi, tunnus, muutelõpp). • Ainsuse tüve moodustamine, sõnavormi põhi- ja lisatähendus. • Mitmuse tüve moodustamine, mitmuse tunnuse valimine, erandlik mitmuse tunnus <i>kõne</i> ja <i>tütar</i> tüüpi sõnades. • Nimisõna käändevormid, vormide moodustamine skeemi ja kaasteksti abil.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Käänevormide eristamine, rühmitamine ja kasutamine vormifunktsioonide (kohta, aega vm väljendatavate suhete) järgi. • Sõnavormi põhi- ja lisatähendus • .Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormide kohta sõnaühendis ja lauses. • Nimisõna tuletamine (-ja, -mine, -ik, -nik). • Tuletiste äratundmine, eristamine muutevormist. • Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ja lauses.
<p>Omadussõna</p> <p>5) Mõistab omadussõna tähendust kui inimeste, asjade, nähtuste omadusi ja tunnuseid märkiva sõnana.</p> <p>6) Eristab omadussõna tähenduse järgi teistest õpitavatest sõnaliikidest.</p> <p>7) Moodustab sõnaühendi toel omadussõnu nini- ja tegusõnadest</p> <p>8) Moodustab enamlevinud omadussõnadest võrdlusastmeid, mõistab ja kasutab neid lausetes.</p> <p>9) Kasutab lausetes omadussõna koos nimisõnaga sobivates vormides.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Omadussõna sõnaühendis ja lauses, omadussõna algvorm, küsimused. • Omadussõnade mõistmine ülekantud tähenduses • .Omadussõna roll allrühmade nimetustes (<i>kõrged/madalad majad</i>). • Omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (-nik; -lik, -ne, -line) • .Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ning lauses. • <i>nud-, tud-, mata-, v-, tav-</i>vormid täiendina. • Tuletatud omadussõnade kasutamine kaastekstis (kirjeldus). • Omadussõnade vormi muutmine koos nimisõnadega • .Võrdlusastmed, nende sõnastamine sõltuvalt kaastekstist. • Võrdluspöördkonstruktsioonid (<i>Vend on noorem kui õde. – Õde on vanem kui vend.</i>).
<p>Arvsõna</p> <p>10) Mõistab arvsõna tähendust ja hulka, mõõtu ja järjekorda märkiva sõnana.</p> <p>11) Eristab arvsõna tähenduse järgi teistest sõnaliikidest.</p> <p>12) Rakendab skeemi abil kirjutamisel arvsõna kokku- ja lahkukirjutamise reeglit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Põhi- ja järgarvud ning neile vastavad arvsõnad (10 000 piires). • Arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite ja arvsõnade lugemine ja kirjutamine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi. • Rooma numbrid (I-XX) ja vastavad järgarvsõnad. • Arvsõnade ja nende muutevormide mõistmine ja kasutamine suulises ning kirjalikus tekstis.
<p>Tegusõna</p> <p>13) Mõistab tegusõna tähendust. Eristab tegusõna tähenduse järgi teistest õpitavatest sõnaliikidest.</p> <p>14) Kasutab dialoogis ja lausetes õigesti isikulisi asesõnu ja tegusõna pöördelisi vorme.</p> <p>15) Moodustab tegusõna jaatavatest vormidest eitavaid vorme.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tegusõna roll lauses. • Tegusõna ja selle laiendid lauses • Tegusõna arv ja pöörded. • Isikuliste asesõnade ja tegusõnavormide seos. • Jaatav ja eitav kõne • Oleviku- ja lihtmineviku, täis- ja ennemineviku vormide tähendus: kõne aeg, tegevuse aeg, tegevuste aegade võrdlemine, seletamine graafilise ajateljle abil. • Umbisikuline tegumood: vormide tähendus, moodustamine analoogia põhjal. • Kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses

<p>16) Moodustab tegusõna eitavatest vormidest jaatavaid vorme.</p> <p>17) Mõistab umbisikuliste vormide tähendust lausetes toetudes õpetaja suunavatele küsimustele.</p> <p>18) Mõistab käsitletud ühendteguõnade tähendust.</p> <p>19) Mõistab ja moodustab analoogia ja lauseskeemi alusel tingimuslauseid.</p> <p>20) Mõistab ja selgitab kauses kõneviisis väljendatud tegusõnade tähendust lauses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tegusõnavormide moodustamine skeemide abil, tegusõnavormide leidmine ja kasutamine lauses. • Ühendteguõna: koostis, tähendus, komponentide leidmine lauses. • Ühendteguõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Tingimuslausetega mõistmine ja koostamine.
<p>Liitsõna</p> <p>21) Teab, et liitsõna koosneb põhisõnast ja seda täpsustavast sõnast.</p> <p>22) Moodustab sõnaühenditest liitsõnu ja vastupidi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liitsõna tähendus, koostis. • Liitsõna kohta küsimuse esitamine. • Liitnimisõnade moodustamine: nimetavaline ja omastavaline liitumine. • Liitnimisõnade rühmitamine põhisõna ja täiendsõna tähenduse järgi. • Liitnimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Liitsõna ja sõnaühendi tähenduse eristamine: <i>nud-, tud-, mata-, v-, tav-</i> vormid täiendina (<i>koolipäev on lõppenud – lõppenud koolipäev; külalist ootama – oodatav külaline</i>). • Tuletusliited liitsõnades, liitsõna tähenduse mõistmine • Veaohtlikud häälikud liitsõnas.
<p>Võõrhäälikud- ja tähed</p> <p>Võõrsõna</p> <p>23) Tunneb ära võõrhäälikud, võõrtähed ja võõrsõnad.</p> <p>24) Rühmitab võõrsõnu õpitud tunnuste alusel</p> <p>25) Teab õpitud võõrsõnade tähendust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Võõrsõna tunnused ja nende tähendus. • Võõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.
<p>KIRJUTAMINE</p>	
<p>Foneemanalüüs</p> <p>1) Märgib kirjas õigesti veaohtlike häälikute pikkused, leiab ja kasutab selleks valdavalt iseseisvalt sobiva abivahendi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõna häälikukoostise skemaatiline märkimine. • Häälikute kolm pikkust. • Veaohtlikud häälikud sõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine tabeli 1-4 skeemide toel, koos tabeli ja skeemide valikuga. • Analüüsi iseseisvuse harjutamine: abivahendite valikuline kasutamine kirjutamise ettevalmistaval etapil ja enesekontrolliks. • Veaohtlike häälikute õigekiri ja enesekontroll. • Kaksiktäishäälik ja kaashäälikuühend: leidmine sõnades • .Skeemide valik ja kasutamine häälikupikkuse muutmiseks. • Sõnade lugemine vältemarkide abil, rühmitamine. • Kaksiktäishääliku ja kaashäälikuühendi õigekiri, enesekontroll. • Tähestik.

<p>Ärakiri 2) Teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalausete kaupa.
<p>Õigekiri 3) Kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; 4) Kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid ja rakendab õpitud enesekontrollivõtteid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veaohlike häälikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine, sh teistes õppeainetes ise kirjutatud tekstide parandamine. • Vigade võimaliku põhjuse leidmine. • Võõrhäälikud ja -tähed, sõnade õige hääldamine. • Võõrsõnade tunnused ja õigekiri: <i>g, b, d</i> sõna algul; võõrtähed; pikk ja ülipikk täishäälik järgsilbis • Õpitud lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. • Kirjavahemärkide kasutamine lauses.
<p>KEELETEADMISED – JA – OSKUSED Täis- ja kaashäälikute eristamine. Orienteerumine tähestikus, tähestiku kasutamine. Võõrhäälikute ja -tähtede tundmine, võõrhäälikute hääldamine, võõrsõnade äratundmine tunnuste järgi. Alus- ja öeldisrühma ning osalausete äratundmine. Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine, kasutamine keelendite analüüsil ja moodustamisel. Sõnavormi analüüsimine ja rakendamine eri funktsioonides Sõnade tuletamine õpitud liidetega.</p>	
<p>LUGEMINE</p>	
<p>1) Loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos mõningase ilmekusega. 2) Täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid, loeb õpetaja juhendamisel temaatilisi lõike. 3) Jutustab abivahendite toel edasi loetud ja analüüsitud teksti sisu. 4) Valib või koostab õpetaja suunamisel jutustamiseks sobiva abivahendi (tugisõnad, graafiline kava). 5) Kirjeldab ja võrdleb tegelasi plaani alusel, hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele. 6) Iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, oskab neid rühmitada teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel. 7) Annab oma sõnastuses edasi loetud teksti sisu.</p>	<p>Lugemistehnika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti sõnahaaval ja/või ladus (süntagmaade kaupa) häälega lugemine. • Mõne lihtsama lõigu lugemine endamisi. <p>Väljendite mõistmine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tundmatute sõnade leidmine korduval lugemisel. • Võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja juhendamisel. • Autoriteksti keeleline analüüs: tegelasi ja tegevusi kirjeldavad sõnad, tegelaste sõnavara, ülekantud tähendusega väljendid ja tuletised • .Sünonüümide ja samaviiteliste sõnade kasutamine küsimustele vastates. <p>Orienteerumine tekstis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi. • Seletuste põhjendamine valiklugemise teel. • Kõikide mõtlemisstrateegiatega valikuline suunatud rakendamine. • Ütluste hargnenud sõnastamine kõneleja ja kuulaja seisukohalt. • Vastusrepliigi seostamine eelneva ütlusega. • Emotsioonisõnavara tähenduse täpsustamine. • Sõnade, lausete ja lõikude mõistmisstrateegiast lähtuva või asukohale viitava korralduse järgi. • Lõigu sisu kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate lausete leidmine lõigust. • Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga).

	<ul style="list-style-type: none"> • Lause mõtte ja sisu väljendamine oma sõnadega, sõnastuste parandamine ja täiendamine vabade lisandite lisamise ning sünonüümide kasutamisega. • Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine. • Teksti sisu seostamine ühiskondlik – ajaloolise taustaga, põhjus – tagajärgseoste selgitamine ajas ja ruumis, nende täpsustamine. • Sündmuste ja käitumisaktide ahela suunatud mõtestamine. • Kujutuspiltide täpsustamine teksti põhjal: käitumisaktide ja keeruliste stseenide suunatud analüüs, objektide ja tegelaste tunnuste ning omaduste teadvustamine. • Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks. • Tegelaste rühmitamine (iseloomujooned, ajalooline taust). • Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine. • Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus). • Hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus). • Eetilise ja emotsionaalse hinnangu võimaliku erisuse teadvustamine (käitus õigesti/valesti, meeldib/ei meeldi). • Lõigu ja teksti sisukokkuvõtte ja allteksti sõnastamine, seostamine teksti sisuga. • Individuaalse sõnastuse täpsustamine ühisvestluses. • Peamõtte seostamine õpilaste kogemustega ja/või käitumisega. <p>Eneseväljendus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine. • Kokkuvõtlik jutustamine: oluliste lausete valimine, üldistava sisuga lausete moodustamine, kavapunktide täiendamine, lõigu ühine lühendamine, jutustuse plaani esitamine. • Õpilase ja õpetaja vahelduv tekstilähedane jutustamine. • Kaaslaste jutustamise jälgimine ja täiendamine. • Tegelaskuju iseloomustamine plaani järgi. <p>Kirjaliku teksti koostamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstilähedase lühikese kirjaliku ümberjutustuse ühine koostamine kava ja tugisõnade abil, tekstilõikude laiendamine lausetega.
--	---

7. klass

Eeldatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt;
- 2) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele;
- 3) iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel;
- 4) selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- 5) loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos, õpitud teksti elementaarse ilmekusega;
- 6) hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel;
- 7) rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 8) taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid;
- 9) koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes;
- 10) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- 11) mõistab ja kasutab suunamisel kõnes eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- 12) tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- 13) kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist;
- 14) tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafiareegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS JA SUHTLEMINE	
1) Saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnest. 2) Mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti. 3) Otsib teavet teistelt inimestelt.	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevate, sh vastandlike arvamuste mõistmine ja väljendamine ühistegevuses, kokkuleppe otsimine. Reageerimine agressiivsetele väidetele. • Oma seisukoha selgitamine kaaslasele ja kaaslaste rühmale, oma arvamuse põhjendatud kaitsmine. • Poiste-tüdrukute suhtlemise kujundamine: kontakti adekvaatne loomine ja jätkamine, häbematuses, valehäbist hoidumine.

<p>4) Tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades, osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teabe hankimine ja suuline edastamine sõltuvalt situatsioonist: eri suhtluspartnerid ja/või - paigad; täiendava teabe küsimine arusaamatuste korral, teabe täiendamine või konkretiseerimine, osalemine dialoogis ja polioloogis (rohkem kui kahe inimese vestluses). • Sündmuse kirjeldamine oma ja teiste positsioonilt. Teiste ja oma käitumise otstarbekuse hindamine eesmärkidest, tunnetest ja tingimustest sõltuvalt. • Teistes õppeainetes omandatud teadmiste sõnastamine ja ainesõnavara kasutamine eesti keele tundides.
<p>TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE</p>	
<p>1) Orienteerub talle mõistetavate sündmuste ajalistes ning põhjuslikes seostes; 2) Kasutab õpetaja suunamisel teabe hankimiseks teksti, teabekirjandust või internetti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tähelepanu keskendamine teabe valikulisele hankimisele pikemast tekstist või mitmest teabeallikast. • Sündmuste ajaliste(käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) ning põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine • Põhjuste ahela teadvustamine sündmuste ajalises kirjelduses, põhjuslike ja mittepõhjuslike seoste eristamine kirjeldatud sündmuste ahelas. • Ühiskondlike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. • Õpitud toimingute kontrollimine ja planeerimine. • Teabekirjanduse kasutamine. Interneti ja meedia võimalused.
<p>LAUSE</p>	
<p>Lihtlause 1) Leiab lausetes öeldise ja aluse, öeldise ja aluse laiendid. 2) Moodustab pikast lausest lühikesi lauseid ja ühendab lühikesi lauseid pikemaks lihtlauseks. 3) Moodustab etteantud lausetest küsilauseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alus- ja öeldisrühm. • Lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmine ja laiendamine, eri ainetes kasutatavate uute lausemallide õppimine • Mitme küsilause moodustamine ühe väitlause alusel, suletud (<i>kas? ega?</i>) ja avatud (<i>kes? kus?</i> jne) küsimuste rühmad. • Lihtlause kaastekstis.
<p>Koondlause 4) Teab, et koondlause on korduvate lauseliikmetega lihtlause. 5) Mõistab ja selgitab lause tähendust.</p> <p>Liitlause 6)Eristab lihtlauset liitlausest. 7) Mõistab ja selgitab ajalausestega väljendatud samaaegselt toimuvaid ja üksteisele ajaliselt järgnevaid tegevusi. 8) Moodustab õpitavaid liitlausetüpe skeemide abil. 9) Mõistab vastandliku ja samal ajal toimuvat eraldava tähendusega liitlauseid, selgitab õpitavate</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Loetelu. • Korduvad lauseliikmed: alused, öeldised, sihitised, määrused, täiendid, öeldistäited .Korduvate lauseliikmete laiendid. • Sidesõnad <i>ja, ning, ega, ehk, või, kui ka</i>. • Koondlause tähenduse sõltuvus sidesõnast. • Koma kasutamine • Koondlause kasutamine tekstis, koondlause moodustamine teksti põhjal. • Liitlausete leidmine tekstist, nende mõistmine. • Liitlausete moodustamine lihtlausest ja/või skeemide järgi. <p>Ajasuhteid väljendavad liitlauseid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegevuse üheaegsuse ja järgnevuse väljendamine rindlausega: sidesõnad <i>ja, ning</i>. • Ajasuhete väljendamine põimlausega: siddendid <i>ja, ning, kui, siis, enne seda kui, pärast seda kui</i>. • Lausete grammatilise tähenduse mõistmine, lausete koostamine skeemi ja analoogia alusel. Lausete transformeerimine.

<p>sidesõnadega väljendatud tähendust.</p> <p>10) Kasutab liitlauses õigesti sidesõnu.</p> <p>11) Eristab tegevuse põhjust ja tagajärge, tegevuse eesmärki konkreetse situatsioonis ja lihtlausetes väljendatuna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjuslikke suhteid väljendatavad liitlaused. • Tegevuste, sündmuste põhjused ja tagajärjed, nende väljendamine lausega. • Sidendid <i>ja, ning, sellepärast, sest</i>. • Lausete mõistmine, koostamine. <p>Tegevuse eesmärki väljendamine liitlaused.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sidendid <i>et, selleks et</i>. • Põhjuse ja eesmärgi ning vastavate osalausete eristamine. • Lausete mõistmine ja koostamine. • Vastandamist-eraldamist väljendavad liitlaused. • Sidendid <i>aga, kuid, ent, vaid, ja, või</i>. • Lausete mõistmine ja koostamine. <p>Objektisuhteid väljendavad liitlaused.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pealause sihilise tegusõna juurde kuuluv sihitiskõrvallause. • Sidendid <i>et, kuidas, kes (kelle jne), mis (mille jne)</i>. • Lausete mõistmine ja koostamine. <p>Atributiivsust väljendavad liitlaused.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pealause lõpus oleva nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega. • Sidendid <i>mis (mille jne), kes (kelle jne)</i>. • Lausete mõistmine ja koostamine. • Otsekõne ütluse muutmine kaudseks. • Saatelause muutmine pealauseks ja otsekõne muutmine sihitiskõrvallauseks. • Asesõnade asendamise lihtsamad juhud.
---	---

SÕNAVARA

<p>Nimisõna</p> <p>1) Teab, et sõna algvorm ja tüvi annavad sõnale põhitähenduse.</p> <p>2) Teab, et ainsuses sõnavorm koosneb sõnatüvest ja sõnalõpust.</p> <p>3) Teab, et mitmuses koosneb sõnavorm sõnatüvest, mitmuse tunnusest ja sõnalõpust; sõnalõpp ja mitmuse tunnus annavad sõnale lisatähenduse.</p> <p>4) Valib sõnasse sobiva mitmuse tunnuse, kasutab vajadusel skeemi abi.</p> <p>5) Mõistab, moodustab ja kasutab lausetes ning kõnes sama suhet väljendavaid käändevorme.</p> <p>6) Moodustab analoogia ja/või skeemide abil tegija- ja tegevusnimetusi, koha-, isikunimetusi, hulka määravaid nimetusi; kasutab tuletusliidete sõnu lauses ja kõnes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nimisõna semantilised ja formaalsed tunnused. • Nimi ja nimetus. • Nimisõna algvorm ja muutevormid. • Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne). • Nimisõnade moodustamine liidete abil: <i>-ja, -mine, -la, -nik, -kond, -stik</i>. • Tuletatud nimisõnade tähendus, sama tuletusliitega sõnade rühmatähendus, sõnatähendus. • Muutevormid, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Käändevormide tähendused. • <u>Süntaksiküsimuste</u> esitamine sõnavormide täpsustamiseks, <u>morfoloogiaküsimuste</u> esitamine sõnavormi kohta sõnaühendis ja lauses. <p>Liitnimisõna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eristamine sõnaühendist, liitnimisõna sõnaühendis. • Allrühmade nimetuste moodustamine.
--	---

<p>Omadussõna</p> <p>7) Eristab omadussõna teistest sõnaliikidest tähenduse alusel ja küsimuse toel.</p> <p>8) Moodustab omadussõnast käändevorme küsimuste alusel.</p> <p>9) Mõistab kesksõnaga väljendatud sõnavormide tähendust; kasutab moodustatud kesksõnu sõnaühendites ja lausetes.</p> <p>10) Mõistab omadussõnale tuletisega lisatavat tähendust; moodustab analoogia ja/või skeemide abil tuletisliidetega omadussõnu, kasutab sõnaühendites ja lausetes.</p> <p>11) Kirjeldab loomade ja inimeste välimust ja iseloomu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Omadussõna semantilised ja formaalsed tunnused. • Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, omadussõna tähenduse mõistmine kontekstis, sõnaühendi kasutamine tekstis. • Kesksõnade moodustamine analoogia alusel, kesksõnade kasutamine täiendina. • Omadussõnade moodustamine tuletusliidete abil: liited <i>-ne, -lik, -line, -jas, -kas</i>. • Tuletatud sõnade tähendus (sõnarühm, sõna), muutevormid, kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Kirjelduste koostamine.
<p>Arvsõna</p> <p>12) Teab, et arvsõnad väljendavad esemete, olendite, nähtuste hulka ja järjekorda. Arvsõnad jagunevad põhi – ja järgarvsõnadeks.</p> <p>13) Muudab ja eristab arvsõnu küsimuste alusel.</p> <p>14) Tunneb Rooma numbreid I – XXX, seostab vastava araabia numbriga.</p> <p>15) Kirjutab liitarvsõnad kokku või lahku toetudes näitlikule materjalile, sh skeemile, rakendab arvsõnade kirjutamisel liitsõnade õigekirjareegleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnused, rühmad (põhi- ja järgarvsõnad). • Rooma numbrid (I-XXV). • Arvsõna muutevormide kasutamine kontekstis. • Arvsõnade õigekiri.
<p>Tegusõna</p> <p>16) Teab, et tegusõna on lause kõige tähtsam liige.</p> <p>17) Eristab lauses tegevust ja tegijat; leiab lauses öeldist ja alust täpsustavad sõnad toetudes suunavatele küsimustele.</p> <p>18) Eristab, rühmitab ja kasutab sarnase tähendusega tegusõnu.</p> <p>19) Moodustab tegusõna ma- ja da- tegevusnimed, kasutab sõnaühendites ja lausetes kasutab; kasutab õigesti da- tegevusnime tunnuseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tegusõna öeldisena. • Alus ja öeldis. • Tegusõna laiendid. • Tegusõna muutevormid: ma- ja da-tegevusnimi. • Tegusõna pööramine. • Olevik, liht-, täis- ja enneminevik. • Lähedase tähendusega tegusõnade rühmad, nende kasutamine sama tegevussituatsiooni sõnastamisel. • Tingiva ja kaudse kõneviisi vormide suunatud moodustamine (küsimused, analoogia) ja kasutamine lauses. • Käskiva kõneviisi vormide moodustamine (ainsuse ja mitmuse 2. pööre) ja kasutamine dialoogis. • Umbisikuline tegumood. Võimaliku tegevuses osaleja või objekti tuletamine kontekstist. • Ühendteigusõna: tähenduse konkreetsus, sõnaühendite moodustamine, abimäärsõnad ühendteigusõna koostises, nende asukoht lauses.

<p>20) Pöörab tegusõna ainsuses ja mitmuses toetudes asesõnale ja küsimusele.</p> <p>21) Moodustab tegusõnade oleviku- ja lihtminevikuvorme skeemide abil; mõistab suunavate küsimuste toel täis- ja enneminevikuvormidega väljendatud ajalisi suhteid (tegevus on sooritatud jutustamise ajaks või oli sooritatud enne mingit sündmust); moodustab vastavaid tegusõnavorme abimaterjalile toetudes.</p> <p>22) Mõistab ja eristab suunavate küsimuste toel kindlas, tingivas, kaudses ja käskivas kõneviisis väljendatud tegusõnavorme.</p> <p>23) Moodustab skeemide abil õpitava kõneviisi jaatava ja eitava kõne vorme, kasutab neid kõnes.</p> <p>24) Mõistab, eristab ja selgitab tähenduse alusel isikulise ja umbisikulise tegumoe vorme; moodustab umbisikulise teguvorme analoogia alusel.</p> <p>25) Moodustab ühendteguõnadega sõnaühendeid ja lauseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ühendteguõna kasutamine tingimuslauses.
<p>Võõrsõna</p> <p>26) Teab õpitud võõrsõnade tähendust ja kasutab õpitud võõrsõnu lauses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Võõrsõna tunnused ja nende tähendus. • Võõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.
<p>KIRJUTAMINE</p>	
<p>1) Tunneb ja kasutab tähekasutusreegleid.</p> <p>2) Kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel.</p> <p>3) Kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäevaelu kohta.</p> <p>4) Teab, et sõnas võivad häälikud esineda üksikhääliku või häälikuühendina.</p> <p>5) Oskab sõnu järjestada tähestiku alusel</p> <p>6) Leiab sõnas veahtlikud häälikud abivahendita ja kirjutab</p>	<p>veahtlike häälikute määramine ja õigekiri.</p> <p>randlik <i>g, b, d</i> s-i kõrval.</p> <p>hiitsõnade õigekiri.</p> <p>ja <i>j</i> õigekiri.</p> <p>õpitud tuletusliidete õigekiri.</p> <p>Enesekontroll.</p>

<p>sõnades veaohtriku koha (skeemile toetudes) õigesti.</p> <p>7) Kontrollib ja selgitab kirjutatu õigsust abivahendi toel.</p> <p>8) Kasutab vajadusel õpetaja suunamisel valikuliselt abivahendeid kirjutamise ettevalmistaval etapil ja enesekontrolliks.</p>	
<p>KEELETEADMIDES JA KEELEOSKUSED</p>	
<p>Häälikurühmade tundmine, tähestiku kasutamine.</p> <p>Tähekasutusreeglite kasutamine: lihthäälikute ja häälikuühendite reeglipärane kirjutamine.</p> <p>Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel: nõrk sulghäälik <i>s</i>-i kõrval, liitsõnade õigekiri, <i>h</i> ja <i>j</i>-i kasutamine, liidete õigekiri (nt <i>käija</i>).</p> <p>Lausete koostamine õpitud lausemallide ulatuses.</p> <p>Sõnatuletus õpitud liidetega.</p>	
<p>LUGEMINE</p>	
<p>Lugemistehnika</p>	
<p>1) Loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa, õpitud teksti õigesti ja ladusalt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uue sisult ja keeleliselt jõukohase teksti häälega lugemine kõne tempos ja endamisi ülesandega lugemine lõikude kaupa (kuni pool tekstist). • Õpitud teksti ladus ja ilmikas lugemine kõne tempos (selgus, loogiline rõhk, toon).
<p>Orienteerumine tekstis</p> <p>2) Täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid.</p> <p>3) Teab ja esitab peast vähemalt ühe luuletuse.</p> <p>4) Annab abivahendite toel edasi loetud ja analüüsitud teksti sisu.</p> <p>5) Valib või koostab õpetaja suunamisel jutustamiseks sobiva abivahendi (tugisõnad).</p> <p>6) Kirjeldab ja võrdleb tegelasi kava alusel</p> <p>7) Hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele.</p>	<p>Sõnavara</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tundmatute sõnade leidmine lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine. • Sõna kaastekstis: lause ja/või lõigu tähenduse sõltuvus kasutatud sõnadest ja väljenditest (piltlikud väljendid, võrdlused, metafoorid, arhaismid, tegelaste sõnavara). • Võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja juhendamisel • .5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades. <p>Teksti analüüs</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eri mõistmisstrateegiatega kasutamine õpetaja suunamisel. • Mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel. Uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamise õpetaja suunamisel. • Seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel. Sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine; samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine • Põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhetes olevate sündmuste, stseenide kirjelduse leidmine sündmuste ahelast. • Ühiskondlike, isiklike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. Tahan/vajan erisus. Tahan (miks ütlen) selleks (milleks ütlen) kuidas ütlen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Oletuste ja järelduste sõnastamine. <p>Dialogi analüüs</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suhtlusaktide üldiste ja ütluse/repliigi konkreetsete motiivide ning strateegiate eristamine õpetaja suunamisel (miks? – milleks? – kuidas?). • Samasugust üldist eesmärki täitvate ütluste ja strateegiakorduste leidmine (temaatiline lugemine). Strateegia muutmise märkamine õpetaja juhendamisel (valiklugemine). • Ütluste hargnenud sõnastamine (teabe tuletamine). <p>Valik ja temaatiline lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valiklugemine üleminekuga temaatilisele lugemisele: sõnade ja lausete leidmine lõigus, mingit teemat kajastavate lõikude leidmine ühe teksti ulatuses (mitme lause või lõigu leidmine ühe ülesande põhjal). • Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete allajoonimine või markeriga tähistamine). • Lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritekstist. • Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks. <p>Tegelaste käitumise analüüs.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegelaste rühmitamine (iseloомуjooned, ajalooline taust). • Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine. • Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus). • Hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus). <p>Teksti peamõtte sõnastamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peamõttele (sisu kokkuvõte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates. • Peamõtte seostamine õpilase kogemustega.
<p>Eneseväljendus (jutustamine)</p> <p>8) Kirjeldab ja võrdleb tegelasi kava alusel.</p> <p>9) Hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust üldtuntud moraalinõuetele.</p> <p>10) Teeb õpetaja suunamisel teksti sisu kokkuvõtte.</p>	<p>Teksti kavastamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugisõna ja -sõnaühendid kava juures. • Lihtkava ja jooniskava ühine koostamine, kavade kasutamine. <p>Teksti taastamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine. • Kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani eelnev esitamine. <p>Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jutustamise õppimine tegelase rollis (lähtutakse tegelase eesmärkidest, mõtetest ja tunnetest).

	<ul style="list-style-type: none"> • Looduskirjelduste koostamine plaani järgi: tekstilähedane kirjeldamine, oma sõnadega kirjeldamine. • Teksti laiendamine: puuduva teabe tuletamine (järeldamine, oletamine). <p>Kirjaliku teksti koostamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine ühiselt loodud kava ja esitatud keelevahendite abil (tugisõnad, -sõnaühendid). • Kirjandi kirjutamine pildi ja tugisõnade toel; pildi ja kava põhjal. • Järeltöö: parandamine ja/või täiendamine. • Looduskirjelduse koostamine plaani järgi.
--	---

8. klass

Eeldatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelaskorraldusi ning nende käitumist;
- 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- 3) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- 4) kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
- 5) tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
- 6) loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiatega ulatuses;
- 7) esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- 8) märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 9) taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
- 10) kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
- 11) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
- 12) koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise järgi;
- 13) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;

14) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;

15) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;

16) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS JA SUHTLEMINE	
<p>1) Kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;</p> <p>2) Märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust ja reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ning vastandlikele seisukohtadele;</p> <p>3) Analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;</p> <p>4) Koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise toel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Suulise ja kirjaliku teabe hankimise võimaluste teadvustamine, teabe hankimine suhtluspartnerilt. • Teabe suuline ja kirjalik edastamine sõltuvalt suhtluseesmärgist, strateegia valimine. • Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel, mõnest oma seisukohast loobumise harjutamine kujuteldavas situatsioonis. • Dialoog. Suhtlemissituatsiooni komponentide teadvustamine: suhtluspositsioonid (situatiivsed ja sotsiaalsed rollid, hoiakud ja koostöövalmidus), motiividest tulenevad eesmärgid ja strateegiad, ütluse sisuline ja keeleline sobivus (ütluste valimine). • Kaaslaste ütluste analüüs õpitud oskusi kasutades. • Teabe seostamine ja sõnastamine eri suhteid väljendavate liitlausete abil. • Eri põlvkondade suhtlemiseeärasuste teadvustamine: lapsed-vanemad-vanavanemad, noorukid-täiskasvanud. • Poiste-tüdrukute vastastikune suhtlemine, kiindumuse väljendamine. • Ebaviisakatele repliikidele reageerimine. • Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine • Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine. • Kirjalike tekstide koostamine: vabas vormis tarbekiri (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, allkiri, volitus, elulookirjeldus); blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine, e-poe kasutamine).
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	
<p>1) Hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavasituatsioonides.</p> <p>2) Käitub otstarbekalt ja moraalinõuetele vastavalt kogetud situatsioonides.</p> <p>3) Märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide koostamine, ühisvestlus-väitlus, tekstide kuulamine jm. • Taju arendamine: objekti osade ja tegevusstseenide analüüsimine, tajutud teabe sõnastamine. • Mõtlemise ja mälu arendamine: üldistamis- ja konkretiseerimisstrateegiatega rakendamine, erilaadsete seoste loomine. • Põhjus-tagajärg-seoste ahela ning sündmust kirjeldava mitme põhjuse teadvustamine.

<p>4) Kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Enesekontrolliharjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine. • Teabekirjanduse kasutamine õpetaja suunamisel.
<p>LAUSE</p>	
<p>Lihtlause</p> <p>1) Teab, et lause on sõnadega väljendatud terviklik mõte.</p> <p>2) Teab, et sõnad peavad lauses olema õiges järjekorras ja vormis.</p> <p>3) Erista lauses alust ja öeldist, leiab öeldise laiendid.</p> <p>4) Laiendab lauset eri sõnaliikides muutevormidega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Äratundmine, peamised formaalsed tunnused. • Alus, öeldis ja nende laiendid lauses. Süntaksiküsimused. • Väit-, küsi- ja käsk-, soov- ja hüüdlause, nende vastastikune transformeerimine. Sõnade järjekord lauses. • Kaastekstisidused laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest. Lausete muutmine kaastekstisidusaks. • Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis. • Korduvad lauseliikmed ja osalaused. • Suulise kõne lausungite muutmine grammatiliselt korrektseteks lauseteks. Suuliselt esitatud teabe edastamine kirjalikult. • Suuline ja kirjalik dialoog. Dialoogi lühikese vastusrepliigi asendamine hargnenud lause või lauserühmaga ja vastupidi. • Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta. • Otsekõne muutmine kaudseks.
<p>Koondlause</p> <p>5) Eristab koondlauset teistest lausetüüpidest.</p> <p>6) Teab, et koondlause tähendus sõltub sidesõnast.</p> <p>7) Mõistab ja selgitab eri sidesõnadega väljendatud loetelu tähendusvarjundeid, kasutab sidesõnu õigesti kontekstis.</p> <p>8) Kasutab koondlauseid kellegi või millegi kirjeldamisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. • Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). • Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend). • Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest <i>ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka</i>. • Koondlausete moodustamine. • Kirjavahemärgid koondlauses.
<p>Liitlause</p> <p>9) Teab, et liitlause koosneb kahest või enamast lihtlausest, liitlause igas osalauses on öeldis, tavaliselt ka alus.</p> <p>10) Saab aru käsitlevate liitlausete tähendusest, koostab liitlauseid skeemide alusel.</p> <p>11) Kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs. Rindlause. Põimlause. Osalaused. Alus ja öeldis osalauses. • Sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega: sobitamine, suunavad küsimused osalause kohta. • Osalausetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste seletamine. Küsimuste (küsilause, <u>süntaksiküsimus</u>) esitamine osalausete kohta. • Sidendite tähenduse mõistmine. <p>Liitlausetes väljendatavad suhted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tegevuste vastandamine (<i>Vend kirjutab, aga õde loeb.</i>); • koht (<i>Sõitsin sinna, kus mind oodati.</i>); • aeg: üheaegsus ja järgnevus (<i>Läksin õue, vihma sadas kõvasti. Läksin õue ja varsti hakkas vihma sadama.</i>); • põhjus (<i>Ilmar kastis lilli, sest muld oli kuiv.</i>); • eesmärk (<i>Mai võttis korvi, et aiast õunu tuua.</i>).

	<ul style="list-style-type: none"> • Ühe ja sama suhte väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalause paigutus. • Teabe sarnasuse/erinevuse mõistmine, lausete suunatud transformeerimine. • Liht-, koond- ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine. • Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine). • Koond- ja liitlausete moodustamine lihtlausetest ja vastupidi (analoogia põhjal). • Koond- ja liitlausete koostamine, transformeerimine ja rakendamine. • Lühivastuse asendamine dialoogis liitlausega ja vastupidi. • Pealause sihilist tegusõna täpsustavad sihitiskõrvallused. Sihilise tegusõna ja sihitiskõrvallause seos, küsimuse esitamine osalause kohta (<i>ütleks mida?</i>), sidendid <i>et, kuidas, miks, kus, millal, kas, kes, mis</i> jne. • Otsekõne. Otsekõne väljendamine kaudselt sihitiskõrvallause abil. Isikuliste asesõnade ja tegusõna vormide kasutamine kõnes. • Pealause nimisõna täpsustavad täiendkõrvallused: põhisõna ja osalause seos, osalause asetus, sidendid. • Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis.
<p>SÕNAVARA</p>	
<p>Nimisõna</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tunneb ära ja nimetab lauses nimisõna. 2) Eristab nime ja nimetust. 3) Kasutab õpitava materjali ulatuses suurt ja väikest algustähte ning jutumärke pealkirjades. 4) Tunneb ära ja moodustab nimisõna käändevorme. 5) Mõistab, et sõnal erinevates käändevormides on erinevad tähendused; selgitab käändevormide tähendusi, rühmitab sõnavorme nende alusel. 6) Tunneb ära liitsõna, eristab selles põhisõna ja täiendsõna. 7) Mõistab ja kasutab liitnimisõnade moodustamisel nimetavalise ja omastavalise liitumise malle. 8) Teab ja kasutab õigesti liitsõnade õigekirja reegleid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus. Nimede ja nimetuste õigekiri, suur ja väike algustäht. • Tuletised ja liitsõnad. • Nimisõna morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus, põhisõna, laiend). • Nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast. Morfoloogia- ja süntaksiküsimus. • Aluse seos öeldisega. • Nimisõna käänamine. • Tutvumine käänamistabeliga: käänete nimetused ja küsimused. • Sama käändevormi erinevad grammatilised tähendused. • Ühe ja sama sõna vormide kasutamine erinevates funktsioonides, rakendamine sõnaühendites, lauses ja kontekstis. • Laiendi käändevormide moodustamine sõltuvalt põhisõnavormist. • Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri. • Nimisõnade tuletamine • Nimisõnade tuletamine, tuletusliited: <i>-ur, -ar, -nna</i>. Tuletatud sõnade tähendus. • Samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel. • Tuletatud sõnadest käändevormide moodustamine, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.

	<ul style="list-style-type: none"> • Moodustatud sõnade tähenduse suunatud võrdlemine üldistusastmest lähtudes (rühmad, allrühmad, rühmitusalused). • Varemõpitud liidetega tuletiste kasutamine kõnes. <p>Liitsõna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liitnimisõna: nimetavaline ja omastavaline liitmine.
<p>Omadussõna</p> <p>9) Tunneb ära ja nimetab lauses omadussõna.</p> <p>10) Moodustab ja kasutab omadussõnade käändevorme sõnaühendites ja lausetes, vajaduse korral toetub näidisele (käänamistabel).</p> <p>11) Tuletab sõnu õpitud liidetega; mõistab ja kasutab kirjelduste koostamisel tuletistega sõnu.</p> <p>12) Mõistab ja selgitab liitomadussõnade tähendust, kasutab sõnaühendites ja lauses.</p> <p>13) Selgitab sõnaühendites omadussõnade otsesest ja ülekantud tähendust, kasutab sõnaühendeid kontekstis.</p> <p>14) Mõistab, moodustab omadussõnade võrdlusastmeid, kasutab neid objekte ja nähtusi kirjeldades.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamine omadussõnade abil. • Omadussõna süntaktiline funktsioon (<i>täiend – punane pall, öeldistäide – pall on punane</i>). • Mitu omadussõna põhisõna laienditena. • Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. • Võrdlusastmed. • Liitomadussõnade õigekiri. • Omadussõna tuletamine: tuletusliited: <i>-ne, -lik, -line, -tu, -jas, -kas, eba-, mitte-</i>. • Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Omadussõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel, tegevustseenide konkretiseerimisel.
<p>Arvsõna</p> <p>15) Eristab arvsõnu tähenduse järgi.</p> <p>16) Moodustab arvsõnade käändevorme.</p> <p>17) Tunneb Rooma numbreid I – XXX, seostab vastava araabia numbriga.</p> <p>18) Kirjutab liitarvsõnad kokku või lahku, rakendab arvsõnade kirjutamisel liitsõnade õigekirjareegleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. • Järgarvsõnade tuletamine. • Rooma numbrid I-XXX. • Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. • Arvsõnade õigekiri.
<p>Määrsõna</p> <p>19) Mõistab sõnaühendis määrsõna rolli tegusõna tähenduse muutumises.</p> <p>20) Tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab sõnaühendites ja lausetes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Määrsõna tunnused, tähendusrühmad. • Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses. • Määrsõnade tuletamine: tuletusliited: <i>-sti, -lt, -ti/di</i>. • Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine).
<p>Tegusõna</p> <p>21) Teab, et tegusõnad on pöörsõnad; lauses on tegusõnal mitu laiendit.</p> <p>22) Selgitab käsitletud samatüveliste tegusõnade tähendust, rakendab õpitut sõnaühendites ja lausetes.</p> <p>23) Tunneb ära ja moodustab tegusõna ainsuse ja mitmuse oleviku ja mineviku pöördvorme.</p> <p>24) Mõistab tegusõna jaatavat ja eitavat kõnet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tegusõna semantilised (tegevuse/seisundi väljendamine) ja formaalsed tunnused. Esemete, olendite ja nähtuste tegevust või seisundit väljendavad sõnad. • Tegusõna lauses, tegusõna laiendid. • Samasse tähendusrühma kuuluvad tegusõnad, nende valimine väljendatava teabe konkretiseerimiseks ja sõnakorduste ärahoidmiseks. • Samatüvelised tegusõnad (<i>kiirustama, kiirendama</i>).

<p>25) Eristab ja selgitab nelja kõneviisi tegusõnavormis väljendatud teabe ja tunnuste alusel, rakendab tegusõnavorme kontekstis.</p> <p>26) Mõistab, eristab ja moodustab tegusõna isikulise ja umbisikulise tegumoe vorme, vajaduse korral toetub näidisele, rakendab sõnavorme kontekstis.</p> <p>27) Mõistab ühendteigusõnade tähendust, rakendab neid kontekstis.</p> <p>28) Mõistab, selgitab ja sõnastab ümber käsitletud väljendteigusõnade tähendust.</p> <p>29) Tunneb ära, mõistab ja moodustab algoritmi alusel vastavaid kesksõnavorme, kasutab neid sõnaühendites ja lausetes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (<i>riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks</i>). • Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist (<i>Aeg möödus lennates. Buss möödus majast.</i>) • Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis. • Lause tähenduse sõltumine tegusõna grammatilistest kategooriatest. Muuteoperatsioonid. • Tegusõna vormide aktiveerimine. • Ühendteigusõna, selle kasutamine lauses. • Ülevaade kesksõnadest ja nende grammatilisest tähendusest. Kesksõnad täiendi funktsioonis: olendi või objekti tunnuste väljendamine. • Kesksõnade moodustamine analoogia alusel ning rakendamine sõnaühendis ja lauses. • Tegusõna asendamine kesksõnaga (<i>käisid – oled/olid käinud</i>), <u>kontekstisidusate lausete moodustamine</u>.
<p>Liitsõna</p> <p>30) Tunne ära liitsõna, eristab selle põhisõna ja täiendsõna.</p> <p>31) Teab ja kasutab õigesti liitsõna õigekirja reegleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liitsõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine. • Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine. • Liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina. • Liitsõnade õigekiri.
<p>Võõrsõna</p> <p>32) Selgitab tööraamatus kasutatud võõrsõnade tähendust.</p> <p>33) Kontrollib võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimede õigekirja interneti ail.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
<p>KIRJUTAMINE</p>	
<p>Foneemianalüüs ja õigekiri</p> <p>1) Kirjutab sõnades veaohtriku koha 8vajadusel skeemidele toetudes) õigesti.</p> <p>2) Kontrollib ja selgitab kirjutatu õigsust.</p> <p>3) Kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes.</p> <p>4) Hääldeb õigesti õppeainetes esinevaid võõrhäälikutega sõnu.</p> <p>5) Selgitab tööraamatus kasutatud võõrsõnade tähendust.</p> <p>6) Kontrollib võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimede õigekirja interneti abil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veaohtrikud häälikud sõnas. Veaohtrike häälikute õigekiri. • Võõrhäälikud ja tähed. Võõrsõnad: häälde, õigekiri. Võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimede õigekiri. Õigekirja kontrollimine interneti abil. • <i>k, p, t</i> ja <i>g, b, d</i> heliliste häälikute kõrval. • Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekiri. • Kaashäälikuühend: liitsõnade liitumiskohal, liidetega sõnades sõna tüve ja liidete piiril. • Liited <i>-ki</i> ja <i>-gi</i>, liidetega sõnade tähendus ja õigekiri. • Oma õigekirjaoskuse ja selle kontrollimise võimaluste teadvustamine.
<p>KEELETEADMISED JA KEELEOSKUSED</p>	
<p>Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel. Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel.</p>	

Sõnaliikide tundmine ja vastavate terminite kasutamine.

Käänamistabeli tundmine: käändenimetused, küsimus, sõnavormi äratundmine ja moodustamine.

Muutevormide ja grammatiliste tähenduste mõistmine.

Liht-, koond- ja liitlausete eristamine. Lausete moodustamine ja transformeerimine.

Liitlausetega väljendatud seoste mõistmine, lausete praktiline kasutamine.

LUGEMINE

1) Loeb jõukohast teksti häälega ladiusalt ja endamisi teabe hankimiseks.
2) Loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga.
3) Täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses.
4) Oskab esitada küsimusi teistele ja endale teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt ning neile küsimustele vastata.
5) Koostab teabe hankimiseks eesmärgist lähtuvalt küsimuste kompleksi teksti(de) kohta;
6) Taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil (õpetaja suunamiselt): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt, rakendades analüüsi käigus koostatud/kasutatud abivahendeid;
7) Iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi, seletab ja hindab nende käitumist;
8) Kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
9) Koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse või kokkuvõtte.

Lugemistehnika

- Tutvumine mõne õpetaja poolt soovitatud Eesti kirjaniku ja tema teosega.
- Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladius häälega lugemine kõne tempos.
- Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist).
- Eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine.
- Tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel.
- Orienteerumine tekstis
- Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduse selgitamine.
- Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel.
- Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides.
- Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamiselt.
- Inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine.

Teksti analüüs

- Teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi (lause tähendus, lausete seostamine, puuduva teabe tuletamine, väljendusvahendid, kokkuvõtte) mõistmine.
- Küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingute teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine).
- Õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt. Küsimuste/ülesannete suunatud sõnastamine strateegiate kaupa ja neile vastamine.
- Tekstis esitatud ütluste psühholoogilise struktuuri (hoiakud/motiivid, eesmärk, strateegia) teadvustamine õpetaja suunamiselt (*miks? milleks? kuidas?*).
- Vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine või mittenõustumine, täiendava teabe taotlemine jne).
- Suhtlemist kirjeldavate sõnade tähenduse mõistmine ütluse suunatud analüüsi kaudu.
- Arutelud kasutatud repliikide sobivuse ja tulemuslikkuse üle.
- Küsimuste esitamine kaaslastele. Küsimuste esitamine endale ja neile vastamine. Kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine, abistav täiendamine. Nõustumine enam kui ühe tuletatud seletusega.
- Teabe märgistamine tekstis.

- Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine (individuaalne ja rühmakäitumine) ühe või mitme samateemalise teksti põhjal, antud hinnangu põhjendamine.
- Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.
- Kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (tingimused, arenguetapid kirjeldatud sündmustest tänapäevani).
- Kirjeldatud tegevuste seostamine looduskirjeldustega.
- Looduskirjelduste analüüs. Objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Objekti või sündmuse/stseeni valikuline konkretiseerimine ja üldistamine.

Teksti peamõtte sõnastamine

- Peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates.
- Peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega.
- Teksti kavastamine
- Liht-, liit- ja jooniskava ühine koostamine ning kasutamine jutustamisel.

Eneseväljendus

- Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine.
- Looduskirjelduste sõnastamine igapäevasõnavara kasutades.
- Enda või kaaslase jutustatud info kirjalik väljendamine.
- Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine loetud teabe või õpilase kogemuse põhjal.
- Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel või ülesannete täitmisel.
- Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi.

Kirjaliku teksti koostamine

- Tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne.
- Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal.
- Sisuliste märkmete tegemine ja nende kasutamine kirjaliku jutu koostamisel.
- Kirjandi kirjutamine praktilise tegevuse, õppekäigu vm teemal.
- Tööprotsessi või selle osa kirjeldamine.

Konspekterimine

- Teabe otsimine ja märgistamine: sõnade, sõnaosade, lauseosade ja/või lausete markeerimine.

	<ul style="list-style-type: none"> • Lühendite, sümbolite, emotikonide, joonimise, markerite vm kasutamine teksti lugemise käigus olulise teabe tähistamiseks. • Märkmete tegemine teabeteksti põhjal, nende hilisem kasutamine teabe taastamisel, küsimustele vastamisel, ülesannete sooritamisel.
--	---

9. klass

Eeldatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
- 2) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 3) nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- 4) kasutab eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid teabe hankimiseks, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 5) koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- 6) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- 7) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiaeegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

ÕPITULEMUS	ÕPPESISU
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS JA SUHTLEMINE	
<p>1) Suhtleb tavaolukorras (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne) partnerit arvestades olukorrale vastavalt.</p> <p>2) Järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teabe suuline ja kirjalik edastamine hargnenult, kokkuvõtlikult, suuline täiendav selgitamine. • Tegevuse ühine planeerimine ja korrigeerimine tegevuse käigus, korralduste-soovituste esitamine ja nende täitmine. • Teiste arvamuste kuulamine vaidlustes, tähelepanu keskendamine kestvale selgitusele, oma seisukohtade väljendamine, käitumise ja eksimuste tunnistamine. • Oskus tunnistada oma puudulikke teadmisi ja oskusi. • Suhtlemine perekonnas: eri põlvkonnad, abikaasad. • Suhtlemine töökollektiivis ning ametiasutustes: tööandja ja -võtja, käitumine tööturul.

<p>3) Mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele;</p> <p>4) Hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavasituatsioonides, käitub vastavalt olukorrale ja arvestab partnerit;</p> <p>5) Kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida;</p> <p>6) Koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani abil;</p> <p>7) Koostab õpitud tarbekirju näidiste alusel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Neidude ja noorukite vastastikune suhtlemine kollektiivis ja kiindumuste korral. • Reeglipärane käitumine ja ootamatud lahendid konfliktsituatsioonides, oma käitumise tulemuse ette kujutamine. • Hinnangute, ühiste ja erinevate ning vastandlike seisukohtade teadvustamine: koostegevus ja vastuolud perekonnas, kambas-rühmas, koolis ja tööl, ühiskonnas. • Nähtud ebatavalise sündmuse kirjeldamine (nt autoavarii). • Põhjuse-tagajärg-seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse teadvustamine. • Vabas vormis tarbekiri ja blankettide täitmine. • Kirjalike tekstide koostamine: ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud); tööprotsessi kirjeldus. • Tegevuse planeerimine, sooritamine algoritmi järgi ja variatiivselt. • Konspekti koostamine kirjaliku teabeteksti järgi: oluliste faktide leidmine; teksti ja lausete lühendamine, lühendite kasutamine; teksti taastamine ja tegutsemise koostatud konspekti järgi, konspekti täiendamine, enesekontroll. • Suulise kõne konspekteerimise harjutamine: <i>temaatiline valiketteütlus</i>, märkmete tegemine (lausete lühendamine, märksõnade ja sõnaühendite kasutamine), konspekteerimine pärast lõigu kuulamist (vajadusel pärast ühisanalüüsi). • Teksti taastamine oma ja teiste konspekti järgi.
<p>LAUSE</p>	
<p>Lihtlause</p> <p>1) Mõistab lihtlause olemust ühe tegevuse, seisundi või olukorra väljendamisel.</p> <p>2) Eristab laiendatud ja laiendamata lihtlauseid.</p> <p>3) Laiendab lauses tegusõna sihtisega, nimisõna täiendiga.</p> <p>4) Käänab käänamistabeli alusel omadussõnast ja nimisõnast koosnevat sõnaühendit, kasutab sõnaühendit lauses,</p> <p>5) kasutab lauses arvsõna ja asesõna nimisõna täiendina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnaühend ja lause, nende tähenduslik erinevus. Sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses. • Tekstiväline lause. • Laiendatud ja laiendamata lause. • Lause tähenduse sõltumine tegusõna ajast, tegumoest, kõneviisist. • Lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid. • Väit-, küsi- ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine.
<p>Koondlause</p> <p>6) Mõistab koondlause olemust.</p> <p>7) Mõistab sidesõnade tähendust ja kasutab neid õigesti koondlauses.</p> <p>8) kasutab koma sidesõnade kuid ja vaid ees.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koondlause moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). • Koondlause moodustamine. • Sidesõnad ja kirjavahemärgid koondlauses. • Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest <i>ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka</i>.
<p>Liitlause</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rindlause. Osalused, öeldis osalauses, osalause paigutus. • Koma ja/või sidesõnad rindlauses. • Põimlause. Pealause, kõrvallause(d).

<p>9) Eristab liitlauset ja lihtlauset; teab, et liitlauses on igas osalauses öeldis; eristab osalauseid.</p> <p>10) Mõistab rindlause ja selle osalause olemust.</p> <p>11) kasutab osalause vahel koma või sidesõnu.</p> <p>12) Mõistab sidesõnade tähendust.</p> <p>13) Teab, et põimlause</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koosneb pealausest ja kõrvallausest või kõrvallausestest. • Kõrvallause võib asetada pealause järel, ees või keskel. <p>14) Laiendab pealausest sihitiskõrvallausega, seostab kõrvallause sobivate sidesõnade ja/või komaga.</p> <p>15) Moodustab ja kasutab erineva struktuuriga põimlauseid, kus kõrvallause väljendab tegevuse toimumuse tingimust, aega, viisi, põhjust ja tagajärge, eesmärki, kohta.</p> <p>16) kasutab põimlause õigesti sidesõnu ja koma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kõrvallause asetuse pealause järel, ees või pealause keskel. • Hõlmava struktuuriga liitlausetega tähenduse mõistmine. <p>Liitlausetega tüübid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sihitiskõrvallause; • tegutsemise tingimust väljendav lause: (<i>Kui mul on kindel töökoht, siis ma töötan viis päeva nädalas.</i>); • aega väljendav lause: üheaegsus (<i>Läksin randa, puhus tugev tuul</i>) ja järgnevus (<i>Läksin randa ja varsti tõusis tugev tuul.</i>); • tegutsemise viisi väljendav lause: (<i>Naersime filmi vaadates nii, et kõhud olid valusad.</i>); • põhjust (<i>Ma kastsin lilli, sest muld oli amplis kuiv.</i>) ja tagajärge (<i>Kuna muld oli amplis kuiv, siis lilled närtsisid.</i>) väljendav lause; • eesmärki väljendav lause: (<i>Riin läks raamatukokku, et ajakirju lugeda.</i>); • kohta väljendav lause: (<i>Käekell ei olnud enam seal, kuhu ma ta panin.</i>); • täiendkõrvallause. • Mitme osaliste liitlausetega mõistmine kirjalikus tekstis. • Koma ja/või sidesõnad põimlausest. • Samasisulised, kuid erineva struktuuriga laused. • Sama suhet väljendavad, kuid erineva sisuga laused. • Lausetega rühmitamine väljendatavate suhete järgi. • Lause moodustamine tegusõnafraasist sõltuvalt. Sama teabe variatiivne sõnastamine, sidendite varieeritud kasutamine. • Lausetega transformeerimine. • Liht-, koond- ja liitlause (põim- ja rindlause): semantiline ja struktuuriline erinevus, sidendite tähendus ja funktsioonid.
<p>SÕNAVARA</p>	
<p>Sõnaliigid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Omandatud teadmiste kinnistamine sõnaliikidest. • Õpitud sõnaliikide kohta käivate teadmiste ja oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantiliselt rühmitamine, kasutamine lauses. • Erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvate sõnade tuletamine samast tuletusalusest. • Tuletatud sõnade rühmitamine kas sõna tüvest, liitest või sõnaliigist lähtuvalt. Sõnarühmade rakendamine sõnaühendites ja lausetes.
<p>Nimisõna</p> <p>1) Eristab nimisõna teistest sõnaliikidest.</p> <p>2) Käänab nimisõna ainsuse ja mitmuses käänamistabeli alusel, selgitab käändevormide tähendust, kasutab sõna muutevorme suuliselt ja kirjalikus kõnes.</p> <p>3) Kirjutab sõnades õigesti mitmuse tunnuse.</p> <p>4) Mõistab tuletusliidetega nimisõnade tähendusvarjundeid; kasutab tuletatud sõnu suuliselt ja kirjalikus kõnes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käänamistabel, selle kasutamine. • Muutevormide moodustamine ning moodustatud vormide rakendamine. • Nimisõna tuletamine: õpitavad liited <i>-ik, -us, -kas</i>. Õpitud liidete aktiveerimine, tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. • Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. <p>Liitnimisõna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sõnade liitumismudelid (tüvevariandid): nimetavaline, omastavaline liitumine. Paarissõnad (<i>õed-vennad</i>). • Lühenenud tüvega liitumine (<i>lugemisoskus</i>), tüvede äratundmine. • Liitsõnade semantiliselt rühmitamine täiendsõnast sõltuvalt: liiki, otstarvet, sugulust vm väljendav täiendsõna.

<p>5) Teab ja mõistab, et</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liitnimisõnas on viimane osa põhisõna, mis annab sõnale põhitähenduse. • Täiendsõna täpsustab põhitähendust. <p>6) Moodustab liitnimisõnu algoritmi või analoogia alusel, järgib kirjutades liitsõna õigekirjareegleid.</p> <p>7) Käänab ainsuses ja mitmuses liitnimisõnu, paarissõnu.</p> <p>8) Eristab liitsõna sõnaühendist, rakendab kokku – ja lahkukirjutamise reegleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liitsõnade koostis, õigekiri. • Sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri. • Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine. • Nimisõnade kokku – ja lahkukirjutamine.
<p>Omadussõna</p> <p>9) Eristab omadussõna teistest sõnaliikidest.</p> <p>10) Käänab omadussõnaga sõnaühendeid ainsuses ja mitmuses käänamistabeli alusel, selgitab käändevormide tähendust, kasutab käändevorme suulises ja kirjalikus kõnes.</p> <p>11) Moodustab omadussõnadest kolme võrdlusastet, kasutab neid kontekstis.</p> <p>12) Mõistab tuletusliidetega omadussõnadega tähendusvarjundeid.</p> <p>13) Tuletab omadussõnu algoritmi või analoogia alusel, kasutab tuletatud sõnu suulises ja kirjalikus kõnes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muutevormide moodustamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. • Omadussõna tuletamine: liited <i>-tu</i>, <i>-jas</i>, <i>-kas</i>. • Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. • Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.
<p>Arvsõna</p> <p>14) Eristab arvsõna teistest sõnaliikidest.</p> <p>15) Eristab põhi- ja järgarvsõnu, selgitab nende tähendust sõnaühendites ja lausetes.</p> <p>16) Rakendab õigekirjas arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamise ning liitsõnade õigekirja reegleid.</p> <p>17) Käänab käänamistabeli alusel 5-kohalisi arvsõnu, sh murdarvsõnu ja kasutab käändevorme kontekstist lähtuvalt õigesti.</p> <p>18) Tunneb ja kasutab Rooma numbreid I -XXX.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Põhi- ja järgarvsõnad, murdarvsõnad. Järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbritena (I-XXX). • Järg- ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine. • Arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel. • Arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes.

<p>Asesõna</p> <p>19) Teab, et asesõnad võivad lausetes asendada nimi-, omadus- või arvsõna.</p> <p>20) Asendab lausetes nimi-, omadus- ja arvsõna asesõnaga ja vastupidi.</p> <p>21) Kasutab muutevormide lõpus ja kirjutab õigesti liidet -ki/-gi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine. • Asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad).
<p>Määrsõna</p> <p>22) Mõistab määrsõnade semantilist tähendust lauses tegusõna täpsustava sõnana.</p> <p>23) Tuletab ja kasutab lausetes koha-, viisi-, hulga- määra- ja ajamäärsõnu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Määrsõnade semantilised rühmad (koha, aja-, viisi- ja seisundi, hulga- ja määra-määrsõnad). • Määrsõnade tuletamine: õpitavad liided: <i>-lt, -sti, -kesi, -ti</i>. • Viisimäärsõnade tuletamine omadussõnadest ning <i>nud-</i> ja <i>tud-</i>kesksõnast. • Hulgamäärsõnade tuletamine arv- ja asesõnadest (<i>kahekesi, mitmekesi</i>). • Ajamääruse väljendamine liitega <i>-ti</i> (<i>õhtuti</i>). • Õpitud liidete aktiivne kasutamine kõnes. • Tegusõna ja lause laiendamine määrsõnaga.
<p>Tegusõna</p> <p>24) Eristab tegusõna teistest sõnaliikidest.</p> <p>25) Moodustab tegusõnavormidest ma- ja da- tegevusnime, kasutab õigesti sõnaühendites ja lausetes, kirjutab õigesti da- tegevusnime tunnused (-da7-ta).</p> <p>26) Mõistab, et mineviku kesksõnad väljendavad tegevust või seisundit, mis on tekkinud või tekitatud minevikus, kasutab vastavaid sõnaühendeid erinevate vormides.</p> <p>27) Mõistab ja kasutab kõnes sõnaühendeid v- ja tav-kesksõnadega ainsuse ja mitmuse vormides.</p> <p>28) Eristab kesksõnavorme tegusõna pöördevormidest; kasutab neid õigesti sõnaühendites.</p> <p>29) Mõistab tuletatud tegusõnade tähendust, moodustab liidetega tegusõnu; kasutab tuletatud tegusõnu lausetes ja suulises kõnes.</p> <p>30) Mõistab isikulises ja umbisikulises tegumoes</p>	<p>Tegusõna lauses öeldisena, tegusõna laiendid (öeldisrühm). Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist. Ühendteigusõna.</p> <p>Tegusõna käändeliste vormide mõistmine sõnaühendis ja lauses. Mineviku kesksõnad: <i>nud-</i> ja <i>tud-</i>kesksõnad. Minevikus tekkinud või tekitatud tegevuse või seisundi väljendamine. Mineviku kesksõna nimisõna täiendina, mis märgib omadust (<i>loojunud päike, seotud käed</i>).</p> <p>Oleviku kesksõnad: <i>v-</i> ja <i>tav-</i>kesksõnad. Tegija iseloomustamine <i>v-</i>kesksõnaga (<i>magav koer</i>). <i>tav-</i>kesksõna nimisõna täiendina (<i>rajatav mänguväljak</i>).</p> <p>Kesksõnade moodustamine, käänamine ja õigekiri. Kesksõnavormi ja tegusõna pöördevormi eristamine. Tegusõna tuletamine. Õpitavad liided: <i>-u, -ta, -ata, -ne</i>. <i>-u</i>-liitega tegusõnad loodushälte (<i>siutsuma</i>), olukorra muutumise (<i>närbuma</i>), tegijale endale suunatud või enesekohase tegevuse väljendajana (<i>kattuma, riietuma</i>). <i>-ta</i>-liite kasutamine nimi-, omadus- ja määrsõnadest tegusõna tuletamisel. Liidete <i>-ta</i> ja <i>-da</i> õigekiri (<i>rõõmustama, kohandama</i>). <i>-ata</i>-liitega tegusõnad hetkelise ühekordse tegevuse või äkilise häälituse väljendajana (<i>ehmatas, praksatas</i>). <i>-ne</i>-liitega tegusõnad olukorra järk-järgulise muutumise väljendajana (<i>paksenedes</i>). Õpitud liidete aktiveerimine. Tuletatud tegusõnade tähendus ja kasutamine lauses. Tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri.</p>

<p>väljendatud teabe olemust; moodustab analoogia alusel tegusõna isikulise ja umbisikulise tegumoe vormid.</p> <p>31) Mõistab, et tegusõna tingivas kõneviisis väljendab tegevuse toimumist mingil tingimusel.</p> <p>32) Mõistab, et tegusõna kaudses kõneviisis kasutatakse siis, kui ei olda kindlad mingi sündmuse või tegevuse toimumise või antakse kaudselt edasi kontrollimata infot.</p> <p>33) Mõistab, et tegusõna käskivas kõneviisis väljendab käsku, palvet, keeldu, hüüdu.</p> <p>34) Mõistab isikulises ja umbisikulises tegumoes väljendatud teabe olemust.</p>	
<p>Võõrsõna</p> <p>35) Selgitab erinevates õppeainetes kasutatud võõrsõnade tähendust.</p> <p>36) Kontrollib võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimedega õigekirja Interneti abil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Võõrhäälikud ja tähed, võõrsõnad. • Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
<p>KIRJUTAMINE</p>	
<p>Õigekiri</p> <p>1) Järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid.</p> <p>2) Kontrollib ise oma tööd, leiab ja parandab õigekirjavigu näidise alusel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veaohtlikud häälikud sõnas. Sulghäälikud järgsilpides. • Kaashäälikuühendi õigekiri. • Enesekontroll. Enda koostatud teksti õigekiri. • Ortograafiareeglite rakendamine: <i>g, b, d</i> helitute häälikute kõrval. Võõrsõnade õigekiri. • Suur algustäht nimedes: olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad. Kodukoha asutuste ja ettevõtete nimed. • Liitsõnade ja tuletatud sõnade õigekiri.
<p>KEELETEADMISED JA KEELEOSKUSED</p>	
<p>Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite tundmine ning rakendamine.</p> <p>Õigekirja kommenteerimine. Õigekirjavigade leidmine ja parandamine.</p> <p>Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi.</p> <p>Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine.</p>	
<p>LUGEMINE</p>	
<p>1) Loeb eakohast teksti endamisi, häälega lugedes valdavalt süntagmade kaupa ja ilmekalt.</p> <p>2) Analüüsib teksti õpetaja juhendamisel, leiab olulise teabe, teeb märkmeid.</p> <p>3) Kasutab tehtud märkmeid teabe taastamisel kas tekstilähedasel või kokkuvõtlikul jutustamisel;</p> <p>4) Kasutab tekstist saadud teavet loomingulisel jutustamisel</p>	<p>Lugemistehnika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pala lugemine vahelduvalt: häälega, endamisi, kooris. <p>Teksti mõistmine ja orienteerumine tekstis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaikselt lugemise käigus tekstist vajaliku teabe otsimine, teabe märgistamine sümbolite või lühendite abil lugemise ajal. <p>Jutustamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksti lugemine ja analüüs sõltuvalt oodatava jutustamise liigist. Tegelaste käitumise ja emotsioonide hindamine. • Tööraamatu paladest saadud teabe baasil erinevate tarbekirjade koostamine (CV, kuulutus, avaldus, seletuskiri).

<p>(minategelase seisukohalt, jutustamisel grammatilise ülesandega, kirjeldatud sündmuse muutmise või täiendamisega vms).</p> <p>5) Edastab loetud või kuulnud teksti sisu teistele mõistetavalt suuliselt ja/või kirjalikult korrektses eesti keeles.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teksti kuulamise käigus märkmete tegemine ja nende kasutamine teksti hilisemal taastamisel. Tehtud märkmete kriitilinehindamine ja korrigeerimine. <p>Konspekteerimine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konspekti koostamine loetud teksti järgi: oluliste mõtete ja faktide leidmine ja märkimine tekstis, teksti lühendamine, lausete lühendamine ja transformeerimine; lühendite kasutamine. • Konspekti koostamine suulise kõne järgi: sõnade ja sõnaühendite kirjutamine kuulmise järgi, lühendite kasutamine, lausete lühendamine: konspekti kirjutamine pärast ühist arutelu. • Teksti ja konspekti kõrvutamine, jutustamine oma ja kaaslase konspekti järgi.
--	---